■■■■ AZ ASZTALOSOK SZÖVETKEZETI BUTORCSARNOKA. ■■■■

A budapesti asztalos-ipartestület védnöksége alatt álló **BUTORCSARNOK** és Hitelszövetkezet, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja, fölhivja a nagyérdemű butorvásárló közönség figyelmét a

VIII., József-körút 28. sz., Bérkocsis-utca sarok, valamint **IV., Belváros, Ferenciek-tere 1.**

alatti királyi bérpalotában dusan fölszerelt modern és stilszerü lakberendezéseinek megtekintésére, a melyek jutányos áron jótállás mellett adatnak el.

A Butorcsarnok szövetkezet részére kizárólag csak budapesti képesitett asztalos- és kárpitosmesterek dolgoznak, Budapest környékén készitett, vagy bécsi silány áruk eladásával nem foglalkozik.

Megrendeléshez tervezetet és költségvetést kivánatra készitünk. 12817 **Minden egyes butordarab bizottság által fölülbirálva**

Egy gyermek mossa vele az előbbihez képest ¹/₈ idő alatt *a ruhát hófehérré.* Minden gépet próbára 55 koronától feljebb. :: Képviselők kerestetnek. :: Bizonyitványok, prospektusok ingyen. 12607 **TITANIA-művek, Wels 179** O.-Oesterr.

Uj zseb-messzelátó kompaszszal és tükörrel

összecsaphatásra, nagy messzelátással, egyuttal nagyitóüveg, gyujtóüveg és szemtükör gyanánt használható, kényelmesen zsebben hordható, darabonként csak K 1.50, 3 db K 4.—. Ha nem tetszik, pénz vissza. — Szétküldés előrefizetés vagy utánvétel mellett. — Cs. és kir. udvari szállitó **Konrad János szállitóháza Brüx 1268, sz. (Csehorsz.)** Ingyen és bérmentve küldöm kivánatra mindenkinek főárjegyzékemet 3000 képpel.

Jövedelmező mellékipar. HOMOK — ARANY Csekély befektetés.

ha czementtel lesz keverve és **kézi vagy erőüzemre berendezett gépeinkkel** elismert elsőrendü betonfalazótéglák, czementfödélcserepek, fali és padlólapok, vályuk, csövek stb. gyártásra fel lesz dolgozva. A gyártás **egyszerüségénél fogva mindenütt üzhető** hol homok, kavics, vagy salak stb. áll rendelkezésre. Ajánljuk üzemünket megtekinteni. Gépek különböző árakban. — 66. számu jegyzék ingyen. ***Levelezés magyar nyelven.*** **Leipziger Cementindustrie Dr. Gaspary & Co. Markranstädt bei Leipzig.** 12771 Különlegességi gépgyár homok értékesitésére.

Nádpatak-gyógyfürdő

jod, kénes sósforrással megáldott fürdőhelye. **Pótolja Lipik, Hall és Csiz vizét.** Reuma, köszvény, ichias bántalmaknál utólérhetetlen gyógyeredménynyel. Női betegségek, vérszegénység és idegességnél kiváló nagy hatással. — Idény junius 1-től szept. közepeig. Egy órai kocsiut a pályaudvartól Nagyküküllő-vármegyében. Erdők, árnyékos sétányok, modern lakások, zene, első osztályu ellátás. Elő- é utóidényben tetemes árengedmény a szobaárakból. Vasuti állomása Alsószombatfalva, hol minden alkalommal kocsik kaphatók. Postahivatala Nagysink; mindennapi postaforgalommal. — Prospektust bérmentve küld és mindennemü felvilágositással a legnagyobb készséggel szolgál a **fürdőkezelőség.**

RÉZBUTOR 12575 VAS-SZOBABUTOR gyártmányaink, modern, stilszerü kivitelben városi üzletünkben kiállitva megtekinthetők. Eladás jutányos árak mellett. Árjegyzéket ingyen és bérmentve küld **PÁPAI és NATHAN** vas- és rézbutor gyár **Budapest, VI., Andrássy-út 1.** (Foncière palota).

Ajánljuk megtekintés végett a **KALAPÁRUHÁZ** Old American, Budapest, Belváros, Egyetem-utcza 7. 5-6-7-8 koronás elsőrendü **tavaszi kalap** különlegességeit. *Tavaszi divatlap bérmentve küldetik.*

Serravallo **CHINA-BOR VASSAL** Hygienikus kiállitás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősitőszer gyengélkedők, vérszegények és lábbadozók számára. Étvágygerjesztő, idegerősitő és vérjavitó szer. 12666 Kitünő íz. 5000-nél több orvosi vélemény. **J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.** Vásárolható a gyógyszertárakban félliteres üvegekben á K 2.60, egész literes üvegekben á K 4.80.

Rozsnyay Mátyás chininczukorkája íztelen chininből.

Többszörösen kitüntetve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók fiumei vándorgyülésén 40 arany pályadijjal jutalmazva. **Láz ellen! Nem keserü!** Legjobb szer láz, váltóláz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserü chinint bevenni nem képesek. **Valódi,** 11468 ha minden egyes piros csomagolópapiron Rozsnyay Mátyás néválairása olvasható. 11266 **Rozsnyay Mátyás** gyógyszeretára Arad, Szabadság-tér.

A gége, torok, tüdő, gyomor, bél, vese, hólyag hurutos bántalmainál felülmulhatatlan A MÁLNÁSI **Siculia** ARTÉZI GYÓGYVÍZ KAPHATO MINDENÜTT FŐ-RAKTÁR. BRÁZAY KÁLMÁN CZÉGNÉL BUDAPEST. VIII., JÓZSEF-KORUT 37/39. Csak „SICULA" névvel ellátott üvegek valódiak.

Ha őszül a haja ne használjon mást, mint a **„STELLA"-HAJVIZET,** mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételü szer, mely a haj eredeti szinét adja vissza. Üvegje 2 K. ZOLTÁN BELA gyógyszertárában, Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétatér-utcza sarkán. 12445

HÖLGYEK KEDVENCZE Ez az elnevezése a Rogátsy-féle pipere-boraxnak, mely a legkiválóbb test- és arczápoló szer és a melynek nincs szüksége más reklámra, mint egyszeri próbahasználatra. A ki egyszer használja a Rogátsy-féle pipereboraxot, hűséges marad ahhoz egész életére. Kapható minden gyógytárban, drogueriában és füszerkereskedésben.

Előpatak gyógyfürdő kiválóan jó eredménynyel használható a **gyomor, vese, hólyag és a méh hurutos bántalmainál, máj- és lépbajoknál, köszvény és csúznál, altesti pangásoknál, valamint bármely az idegesség alapján fejlődő betegségénél.** A nagyhirü **előpataki gyógyvizek** orvosi javaslat szerinti ivással összekötve a megfelelő és itt feltalálható kisegitő gyógyeszközökkel (meleg és hidegfürdők, vizgyógyintézeti kezelés, massage, svédtorna, diätikus étrend) **rendkivül kedvező eredményt mutat fel.** Fürdő-idény: **május 15-től szeptember 15-ig.** Vasuti állomás: Földvár és Sepsiszentgyörgy, honnan állandó olcsó kocsiközlekedés van. Lakás, ellátás olcsó és választékos. Az elő- és utóidényben (május 15-től junius 15-ig és aug. 20-tól szept. 15-ig) a gyógy- és zenedijnak fele fizetendő, lakások 50%-al és ellátás is sokkal olcsóbb. **Az előpataki ásványviz,** mely a szénsavdus, égvényes vasas vizek között első helyet foglal el, mint gyógyeszköz, háznál is használható és **üditő, kellemes ital** tisztán vagy borral vegyitve, nagy kedveltségnek örvend. Ithon és a külföldön évenkint egy millió palaczknál több kerül forgalomba. Szétküldési hely Előpatak, de kapható a legtöbb városban és nagyobb kereskedésben. Prospektust kivánatra ingyen küld az igazgatóság. 12192

Franklin-Társulat nyomdája Budapest, IV., Egyetem-utcza 4. szám.

19. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. | FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, MÁJUS 10.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona, Félévre 8 korona, Negyedévre 4 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

TÜRR ISTVÁN.

MAGYAR NÉP! Meghalt valakid, a ki igazán a tied volt, a ki nem is annyira anyától lett, hanem a hogy te szoktad mondani: rózsafán termett, a mennyiben rózsafának nevezhetjük joggal a te bokros fantáziádat, az az alak halt meg, a kit te gyúrtál, a kiről mesélni szoktál pásztortűz mellett, vagy kukoriczafosztáskor, tudod, az a bizonyos fiú, a ki hol volt, hol nem volt, egyszerű szegény emberek fia volt, s egyszer csak elindult úgy toronyirányában világot próbálni, csodálatos hősiességgel keresztül verekedte magát az Operenczián innen és túl, sok-sok országon, mindenütt, a hol fekete posztóval behúzott várost s emberölő sárkányt (zsarnokságot) talált, mindenütt a népek szabadságáért lelkesedve, egy királynak a vezére lett, aztán elvette egy másik világverő császárnak a rokonát feleségül, nagy lakodalmat csaptak és boldogan, nagy szeretetben és izmos tisztességben élt, míg csak meg nem holt, — azaz hogy élni fog még ezentúl is, ámbátor megholt.

Ez dióhéjban a Türr István, vagyis inkább Türr «Pista» életrajza (mert az olasz király csak generálissá tette, de a magyar nép ezzel a kicsinyítő névvel nagyobbította a nimbusát). Nem akarhatunk a részletekbe nagyon mélyen bocsátkozni, mert hiszen egy csomó nemzetnek újabb történelmét kellene feltárni, hogy az ő szerepét itt-ott megvilágíthassuk. Kötetek kellenének ahhoz. Itt csak egy kis vázlatról lehet szó.

Türr István Baján született 1824-ben, a hol apja kereskedő volt. Már korán szomjazta lelke a kalandokat. A vitézség is olyan nyugtalanúl alvó erő a gyermeknél, mint a művészi hajlam, fölfölveti fejét s rést keres, hogy a sablonos nevelési útról kiugorhasson az úttalan utakra. Tanúlmányait be sem végezte, az iskolapadokról elmenekülve, katonának állott be s mire a 48-iki nemzeti háború kitört, már akkor közlegényből hadnagynak ügyeskedte fel magát. Ezredét Olaszországba küldték a forradalom alatt. Türr sehogysem jöhetett haza, s mint a ketreczbe zárt oroszlán, dúlva-fúlva, boldogtalanúl, izgatottan tölté a kritikus napokat, míg az «otthonvalók» dicsőséget arattak, mígnem nehány hónap múlva ravasz fortélylyal sikerült átszöknie piemonti területre, a hol egy magyar légió szervezésével bízta meg őt a genuai herczeg.

Kalandos hajlamú magyar úri fiúkból alakult leginkább a légió. A végczél az volt, valahogy hazajutni s itthon verekedni a többível. A fiúk lelkesek voltak mind, mind szépen éreztek, de jobban voltak hozzászokva a parancsoláshoz, mint az engedelmeskedéshez. Sok baja volt Türrnek a fegyelem fentartásával, de azért a légió mégis sok vitézséget tanusított a novarrai csatában, mely azonban elveszett, Piemont sorsa eldőlt és a légió Piemont számára fölöslegessé vált.

A züllődő légióban, melyre most már bizonytalan sors várt, az elégedetlenség jelei kezdtek előtörni, a kövér remények eltüntek, ezzel kapcsolatosan aggodalom és gyanakodás kapott lábra a Türr jövendő tervei irányában is és azt suttogták katonái egymásközt, hogy Türr elárulta őket. Türr ekkor, a ki ötletes ember volt, egyetlen mondattal állította helyre a rendet. Szemlét tartván csapata fölött, a következőket mondotta:

— Katonák! Azt hallom, önök engem azzal gyanusitanak, mintha én elárultam volna a légiót, ennek vagy amannak a hatalomnak. Nos, ha önök csak egyetlen monarchát vagy embert mutatnak, a melyiknek önök megérnek csak egy forintot is, akkor lőjjenek főbe, ha azonban nem tudnak ilyet mutatni, akkor én azt nyomban kurtavasra veretem, a ki még egyszer ezt a gyanusítást a száján kiejti.

Ez a katonás kijelentés használt, a légió megmaradt része összetartott ezentúl s Türr most a franczia köztársaság területére vezette s Marseilleből Konstantinápolyba készült, hogy kelet felől vezesse őket haza.

Marseilleben hallották hirét a délnémet forradalomnak. No, ez derék. Egy kis munka akadt útközben. Ezt vétek volna elmulasztani. Aztán jó tettért jót várj, hátha rövidesen győznek a német republikánusok, s azután hálából, hogy a magyar légió segítette őket, velök együtt betörnek Ausztriába portyázni s gyengitik vele az osztrák császár hadi erejét.

Elmentek hát a badeni harcztérre, a hol Türr Istvánra egy zászlóalj kaszás fölkelő kiképzését bizták. Olyan gyorsan és ügyesen végezte ezt a föladatát, hogy ezre-

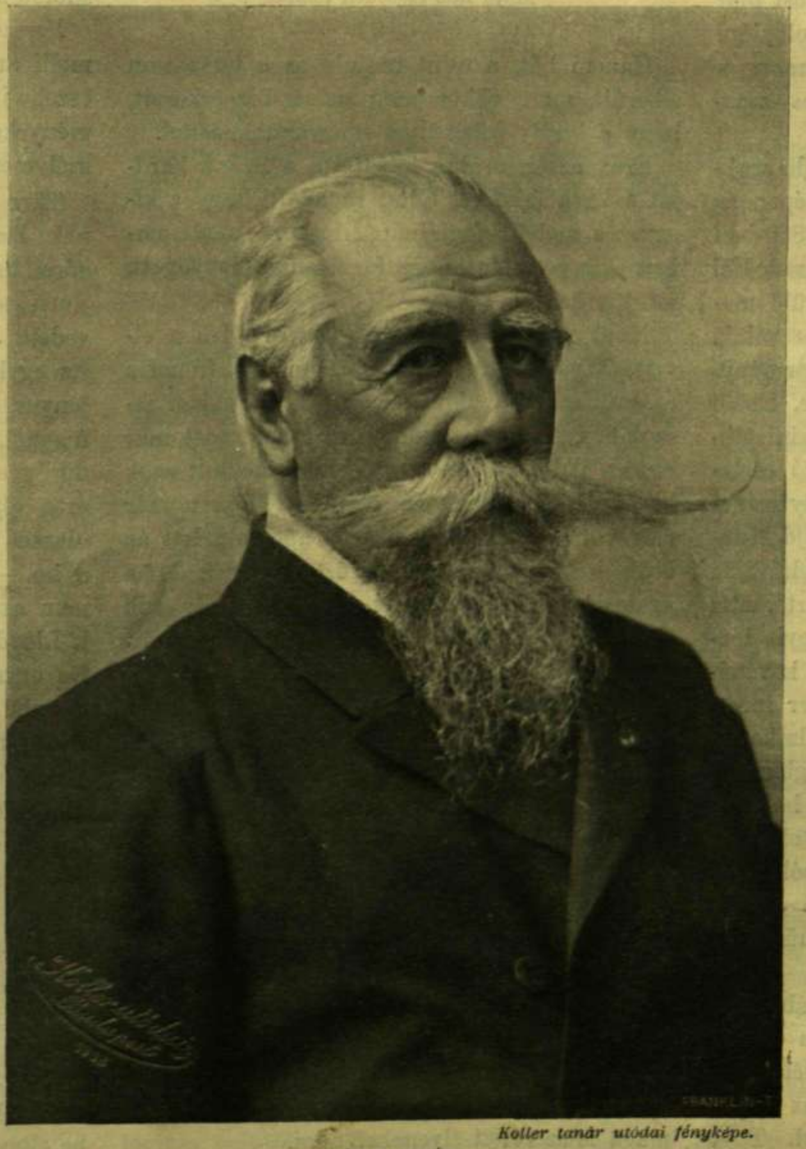

Koller tanár utódai fényképe.

TÜRR ISTVÁN.

Krécsy Béla amatőrfölvétele.
TÜRR ISTVÁN A LIDÓN.

dessé nevezték ki s három zászloaljat biztak rá. Igazi hősnek bizonyúlt. Az első babérleveleket Ludvigshafennél aratta, öt napig védvén a Rajna átmenetét. Részt vett a kaferthali véres ütközetben, majd Waaghauselnél tartóztatta fel négy ágyúval és két zászlóaljjal a porosz herczeg hadtestét. De minden hősiesség hasztalan volt, a porosz túlerő leverte a fölkelést.

Lénung vékonyan volt, de terv bőven. Hova most? Épen ezeken tanakodtak, mikor megjött a hír, hogy Világosnál letették a fegyvert a magyarok, — vége mindennek.

S ezzel bezáródik a Türr ragyogó pályájának az első felvonása. A legszentebb czél nincs már meg. De a kardja még megvan. Most már csak mint mesterség csörömpöl az oldalán. Szétnézett a világban, hogy hol lehetne verekedni. És hol találna egy alkalmatos zsarnokot.

Zsarnok hiszen ült a trónokon elég, de azoknak mind jól ment a dolguk, csak épen az argentinai Rosas szénája állott roszúl. 1850-ben Türr Genuába ment és Winkler századossal magyar csapatot szervezett a menekülő magyarokból, hogy Argentinába törjön be velük. De Ausztria észrevette és a piemonti kormánytól a «szökevények» kiadását követelte. Ebből se lett semmi. Most meg már a mazzinistákkal kezdett konspirálni, s holmi apró csetepatékkal zaklatta az osztrákokat. Csekély számú embereivel be akart törni Páviába, majd Milanóba, de a piemonti rendőrség megakadályozta ezt a vakmerő «hadi csíny»-t, letartóztatta Türrt és elszállíttatta Tuniszba, — vagyis biztonságba helyezte, hogy az osztrák ne követelhesse a kiadatását. A nyugtalan ember innen jutott Krimiába, a hol angol szolgálatba lépett. Itt rögtön egy veszedelmes megbizatást kapott, mely Bukarestbe szólította, hol egy volt osztrák tiszttársa felismerte és elárulta. Haditörvényszék elé állították Brassóban és halálra ítélték, de Viktória királyné közbelépett, s Ferencz József örökös száműzetéssé változtatta a halálitéletet.

De Türr nem javult, — vagyis inkább nem romlott még. A keleti háború után a cserkeszeket lázította az oroszok ellen, a délszlávokat Ausztria ellen. Olyan volt, mint az eleven ezüst, majd itt, majd ott bukkant fel. Több nyire a magyar száműzöttekkel éldegélt, de néha egy kis időre kimaradt s akkor már tudták, hogy valahol országokat «mozgat». Mikor Garibaldi 1860-ban Sziczilia felszabadítására a marsalai expedicziót szervezte, Türrt is maga mellé vette. Május 15-én indult dicsőséges útjára ezerhetvenkét emberrel, ezeket nevezi a történelem a «hires marsalai ezer»-nek. Türr ekkor van in floribus. Ő vezeti Marsalánál a partraszállást, a kalafimi csata, Palermo ostroma csupán az ő nevét teszi csillogóvá a Garibaldié mellett. Sziczilia elfoglalása után játszva hódolt meg Nápoly s Garibaldi Türrt nevezte ki Nápoly kormányzójának. Ime, ott van már a bajai fiú, a legfőbb polczon, melyet alattvaló elérhet.

A kormányzó úr most már, elpihenvén a harcz, a diplomácziába kezd belekóstolni. A bajai iskolában ugyan vékonyan szedte be a tudnivalót, de az élet könyvében ugyancsak derekasan lapozgatott s természetes magyar parasztos eszével egy bölcsnek látszott a sok kinyilt agyvelejű politikus mellett. Csodálatos jelenség, hogy ez az ember mennyit tudott s milyen egészségesen gondolkozott. Diplomácziai úton elért sikerei még tán nagyobbak, mint a harczmezőn szerzettek. Garibaldi nagyrabecsülte a Türr kardját. «De az esze még élesebb», mondotta. Egyenesen az ő tanácsa volt, hogy a két meghódított országot adja oda Viktor Emanuelnek.

Így is történt. Garibaldi elvonúlt Caprerába, Türr pedig, kinek altábornagyi rangját megerősítette a király, szinte arra kérte Viktor Emánuelt, hogy bocsássa őt is nyugalomba.

Nyugalomba, — de meddig? Lehet is valaha nyugalomban egy ilyen nyugtalan lélek? Kivált míg szenved odahaza a «szüle». 1866-ban újra szervezi a magyar légiót. Cavour már előre küldött tizennégyezer puskát Romániába, az volt a terv, hogy ott szervezi a magyar légiót és betör Dél-Magyarországba. Ekkor keletkezett a biztató nóta:

Majd hoz Kossuth tisztát,
Türr Pista meg puskát.

Hanem hát, a mint tudjuk, ez a terve sem sikerűlt, mert ekkor meg az a hír érkezett, hogy a király kibékült a magyar nemzettel.

Erre aztán örökre lecsatolta a hős a kardját s haza érkezve, tollat ragadott, hogy a kiegyezés mellett foglaljon állást. E csoda-embernek a pennája is úgy fogott, úgy ragyogott, mint a kardja.

Most már nős ember is volt. 1861-ben elvette Wyse Bonaparte herczegnőt, a franczia császár rokonát. A nős ember könnyebben leszokik a nomád életről. Türr Pista most már rendes polgárrá lett s egyenesen beállott azok közé, a kik elitélik az öldöklést (hiszen már elég volt a vérből), valóságos apostola lett az örök béke eszméjének, azért nevezték el a «galambszivű oroszlán»-nak. Most már sok időt töltött hazájában, bár állandóan nem itt lakott, mindenünnen ide gondolt. Belátta, hogy a harczokban kimerűlt nemzeteknek nem a pihenés az erősítő balzsam, hanem a munka. A pénz a zsarnokság ellenszere, — gazdaggá kell tenni az országot. A háborúk elszegényitik, az ipar meggazdagítja. Maga is közgazdasági vállalatokba fogott. Ő alapította a Ferencz-csatorna-társulatot, Görögországban a Korinthusi-csatornát, ő állt az élén a dunai propeller-vállalatnak is.

Itthon igen népszerű ember volt. Valóságos ünnepélyek voltak, mikor néhány hétre eljött. Sorra rendezték tiszteletére a magyar közélet nevezetességei az ebédeket, estélyeket, s ő maga is szeretett ilyeneket adni.

Szép, daliás alak volt, hosszukás arczczal, nemes homlokkal, sugár termettel, — csak ilyennek lehet elképzelni egy hőst. Kék szemei a vidámságtól ragyogtak, hosszú kifent bajsza körül vidám mosoly játszadozott. Többnyire a kormánypárti klubban töltötte az estéit, egyre hulladozó régi pajtásai, hajdani emigránsok közt. Volt a föllépésében valami katonás hetykeség, és fiatalos kecsesség, a világnézlete derült volt, mint egy fiatal pajkos hadnagyé, de a logikája egészséges és erős, mint egy sokat gondolkozó patriárkáé.

Memoriája, elméjének frissesége, mely egész élete végéig eltartott, szinte elkápráztatta a hallgatót. Úgyszólván az egész emberiség személyes ismerőse volt. E sokat látott katona szemében valóban úgy tűnt fel a földteke, mint magunkféle ember előtt egy falusi határ. Mikor Csernátonyval vagy régi fegyvertársával. Kiss ezredessel összeültek a klubban vagy a Hangl-kioszkban esténként s fölemlegettek valami eseményt, ha teszem azt, Csernátony olyasvalamit mondott, hogy Sziczíliában egyszer a felhőszakadásból kiomlott eső elől a karmensolói határban kénytelen volt egy vén fára felmászni, hogy a támadt özönvíz el ne söpörje, Türr tábornok közbe szólt:

— Ugy-e egy odvas fa a falu alatt?

— Igen a falu alatt.

— Közel ahhoz a fekete hidhoz?

— Úgy van, csakugyan.

— No, az ördög vigye el azt a fát, arra akasztotta fel magát Szabó Jancsi, egy derék káplárom.

Egyszer az öreg Nákó Kálmánnal találkozott a ház folyosóján. Örülnek egymásnak rettenetesen, s fölemlegetik, hogy már harmincz éve nem találkoztak. «Hol is voltunk csak utóljára együtt» — tünődik Nákó.

— Hát nem emlékszel? Kalábriában. A Tomelli anyó vendéglőjében csinos hölgy-társaságban — mondja Türr, — de nini, megtaláltad a bicskádat? Oda tettem arra a sárga sublod-szekrényre a virágtartó mellé.

Persze Nákó már nem emlékezett se Tomelli anyóra, se a bicskájára, — de Türrnek eszébe jutott s megmagyarázta nekünk a körülményeket, melyek közt kölcsön kérte és személyesen vissza nem tudta adni.

Türr arany napjai a Deák-párt idejére esnek. Hova-tovább szerencséjének napja leáldozóra hajlott. Nejét, fiát elvesztette. A korinthusi csatornán jelentékeny veszteségeket szenvedett. Mind-mind szegényebb lett és öregebb. Az egykori pazar gavallér már nem adhatott fényes ebédeket pesti barátjainak, hát megfogytak, (a halál is kaszált köztük,) a kik pedig megmaradtak, azok se lelkesültek már érte olyan nagyon. Szép gesztenyeszin haja, olaszos kecske-szakálla megfehéresedett, mint a hó, — a nők is kiszerettek már belőle. Hanem azért még mindig eljárt ide. Még mindig a Lloyd-épületbeli klub volt az igazi otthona. De egyszer aztán csak az se volt meg. Az is elmult. Az emigránsok, a hősök lassan-lassan elszállingóztak a temetőkbe. Nem volt már kivel beszélni a régi nagy csatákról, regényes élményekről, kalandokról. Érezte, hogy egyedül van. Ő ugyan ismerőse még mindenkinek, de ő neki már nem ismerős az új generáczió. Valami szelid borongás lopózott a szép tiszta homlokára, nem keserűség, nem felhő — csak az őszi alkony mélasága.

Még se úgy ment el innen, hogy visszajöjjön, — hanem úgy jött el, hogy el sem mehet többé. Haza jött meghalni.

Halálával egy szép magyar legenda végződött be. Ravatalához két király küldte el részvétét.

Holttestét az egész nemzet bánata kisérte a földbe, a mely, mellesleg legyen mondva, egy harmadik királyé. *M—th.*

SZÓTALAN DALOK.

Vannak dalok, miket csak érezünk,
De dallá írni nem merünk.
Elénk mered olyas valami gát,
A mit bölcsebb nem hágni át!

Hej, pedig ez elmondatlan dalok:
Szilaj, vad, lázongó rabok.
Elzárva is a vérünkből valók,
Szabadságért élők-halók!...

— Ha egy poétás szív úgy néha nap,
A rendes medréből kicsap,
Szokatlanúl, szilaj-bolondosan;
Sok elmondatlan dala van!

Szabolcska Mihály.

SZENT HAZUGSÁGOK.

Szent hazugságok, jó asszonyok arczán
Ti legszebb ékességek:
Ha látlak, lelkem rokon lobogókat
Lenget felétek...

Nem azt gondolom én, a mit gondolni szoktak,
Az nem igaz, azt csak kitaláltátok!
Az én kedveseim hószín fehérbe járó
Tiszta, szent hazugságok.

Már ott jön az egyik. Ül egy szép, nemes arczon
Redő a ruhája s a neve Gond.
Most öltözik által mosoly-ruhába
S mesét mesére mond:

«Nem ismerem, soh'se láttam a gondot»,
Kaczag a szó le szép ajkairul.
És arcza gödrén a szent hazugság
Szűz remegéssel elpirul.

Vannak üveges, bús nézések,
Névtelen mély gyötrelmek,
Miket soha nem tud, nem lát
Se férj, se gyermek.

Hideg sóhajok, melyek a lelket
Borzongva végigfutják,
S nem ül ki belőlük az arczra más, mint
Rózsapalástban: egy szent hazugság.

És könnyek, könnyek! melyek a szemeknek
Áruló kis szögleteket adnak.
S idegen szemek első sugarára
Sietve felszáradnak.

A mosolyokat én magamban mindig
Levetőztetem szép hallgatagon,
S az imádkozó hazugságok arczát
Melegen, gyöngéden megsimogatom.

S ha e hétfátyolos asszony-arczok jönnek,
Könnyű is, kedves is kis játékuk velem,
Mert szent hazugságokból a glóriás fehér kört
Fejökhöz én mindig odaképzelem.

De ne leskelődjék szem soha reájuk,
Maradjon a fátylak titokjcga szent,
Ezek a selyembe elpólált nyilhegyek
Ki tudja, hol értek volna elevent?

Mert attól a perczttől, melyben dalos bölcsőnk
Csicsijja babával elsőt lengve ring:
A megigazított koporsó-párnáig
E szent hazugságok, ezek a mi áldott
Jó angyalaink.

Szávay Gyula.

CZIGÁNYOKRÓL.

Visszaemlékezések.

Az elvetemedett és felbőszítő dánosi rablógyilkosság s annak undoritó és kihivó jelenetekben oly gazdag törvényszéki tárgyalása ismét napirendre hozta, Isten tudja, hányadik izben, a czigány-kérdést. Abban mindenki megegyezik, hogy a társadalomnak semmi hasznot nem tevő, sőt a vagyon és élet biztonságát folyvást veszélyeztető kóborczigányokat meg kell rendszabályozni. Az sem egyedűl álló vélemény, hogy ki kell irtani az egész fajt, mint az élősdi férget, mert képtelen a mivelődésre.

Kellner Jenő amatőrfölvétele.
TÜRR ISTVÁN A HALOTTAS ÁGYON.

Nem akarok itt a kérdés társadalmi és közkormányzati vonatkozásaival foglalkozni. Annak az egy állításnak mondok ellent, hogy a czigány képtelen volna a mivelődésre. Az a sok elmösség és testi ügyesség, a melyek lépten-nyomon megnyilvánulnak bennök, el nem vitatható alapot szolgáltatnak a mivelésre. Évtizedeken át figyeltem meg mint tanfelügyelő a rendes iskolákba jutott czigánygyermekeket. Azt tapasztaltam, hogy ha meglátszik is rajtok a házi nevelés hiánya, a társadalmi alárendeltség félszegsége, tanulni tudnak és rendre hozzá idomulnak az iskola rendjéhez. De hiszen megtelepedett társaik elődei is a sátorosok közűl váltak ki és a mire azok a zenében, de egyéb művészetekben s mesterségekben is vitték, az a mivelődésnek nem csekély foka. Azt se felejtsük el, hogy az erkölcsi és értelmi míveltség megadása és fölvétele nem egyetlen nemzedék munkája. A miveltség legmagasabb fokán álló társadalmak és nemzetek is csak megelőzőiknek hosszú és czélratörő igyekezetével jutottak mai magaslatukra.

De hát nem elmélkedni akarok, csakis néhány el nem mosódott visszaemlékezést elmondani.

I.

Csiri Mihály.

A múlt század ötvenes éveiben a marosvásárhelyi református kollégium tanulója voltam. Jól emlékszem Csiri Mihályra, egy kisded termetű, fehér hajú, roskatag öreg czigányra, a kinek szabad volt akármikor bejőni és a lakószobákat rendre járni.

Senki sem félt, hogy valamit elvisz. Ha üres volt a szoba, behúzta az ajtót és tovább ment.

Nem is szorult a lopásra, mert a legkisebb tanuló is meg volt győződve, hogy mindnyájoknak kötelessége segélyezni az öreg Csirit. Tisztességes ellátása egyenesen becsületbeli ügy a tanulóságra nézve.

Valamennyi, a legkisebbik is, adott neki valamit, mikor bejött. Ki krajczárt, ki használt ruhát, ki jó darab kenyeret.

Az a hagyomány szállott át nemzedékről-nemzedékre, hogy ennek a vén czigánynak apja vagy nagyapja ingyen munkát végzett a kollégium építésénél. Heteken, hónapokon át ásta a földet az alapokhoz és hordta az anyagot a falakra.

Akkor nem úgy ment az iskola-alapítás és fentartás, mint most. A magyar államnak nem volt pénze, hogy ily czélokra is adjon. Az iskolai alapok rendre gyűltek össze, jövőre néző nemes hazafiak adományaiból. Akkor, ha iskolát kellett építeni, az egyik telket, mások anyagot és munkát adtak hozzá. Még a tanárok és tanulók ellátása is birtokos nemesek és nemes érzésű polgárok gabona- s egyéb élelmiszer-adományából telt ki.

A czigánynak nem volt telke és építő anyaga, hanem volt két jó keze. Közreműködött az építésnél becsületes munkájával.

Ennek fejében azt az előjogot nyerte, hogy a tanulók rongyos csizmáit ő és egyenes leszármazói foltozhassák csekély garasokért.

Nem hiszem, hogy ez irásban ki lett volna adva, de a tanulók nemzedékről-nemzedékre úgy tartották, mint a szentirást.

Csiri Mihálynak már reszkető volt a keze, mikor én megismertem. Nem kivánta senki, hogy foltozzon: de azért a tanulóság eltartotta tisztességesen.

II.

A piros nadrágos czigány.

Ez az emlékem is a múlt század ötvenes éveibe és a marosvásárhelyi kollégiumba nyúlik vissza.

Képzete sem lehet a mai nemzedéknek az elnyomatás ama mindenre kiterjedő méreteiről, a nevetségig vitt kicsinyes zaklatásairól, a melyeket nemzeti érzésünk megnyilatkozásai ellen alkalmaztak. Ha merészelte volna valaki, habár különböző öltözetdarabokon — pl. piros mellény, fehér ing, zöld kabát, — a magyar nemzeti szineket tüntetni föl, biztos, hogy börtönt és zaklató vizsgálatot kapott érette. Nemcsak az attilát, szűk magyar nadrágot, vagy pitykés mellényt tekintették forradalmi jelvénynek, hanem még a magyaros pörge kalapot is. Bizony a főurak családilag örökölt magyar díszruháit is jól elrejtett szekrényekbe kellett zárni.

A kollégium tanulóit erős nemzeti érzés hatotta át. Lelkesedve és áhitattal tekintettünk azokra a nagyobb diákokra, a kik a szabadságharczban résztvettek. Volt egy, a ki nem ment el katonának, pedig kora megengedte volna. Azt megvetettük, spionnak mondottuk magunk között. Ábrándoztunk és gúnyolódtunk. Ki-kijártunk a Teleki-kertbe; fülünket a földhöz szorítottuk s elhitettük magunkkal is, társainkkal is, hogy ágyúzást hallottunk. Bizonyosan Kossuth érkezett meg az angol sereggel.

LAKATOS RÓZA A SZEMBESÍTÉSKOR.

LAKATOS RÓZA ŐRIZET ALATT.

A Gotterhaltéra két gúnyos szöveget is készítettünk; azokkal énekeltük. Egyik igy szólott:

«Hetes, nyolczas, kilenczes, tizes, alsó, felső, király, disznó — Disznó — király, felső, alsó, tizes, kilenczes, nyolczas, hetes.»

A másikban az ifjúsággal érintkezésben levő üzletemberek neveit raktuk egymás mellé. Emlékszem közülök Hammer kiskereskedő nevére, a ki neveinket az ajtó belső felére irta krétával, ha szivar árában, vagy édességért adósai maradtunk, — továbbá Veszeli pékre, Pungur vendéglősre.

Hazafi érzésünk egészen a lelkesedésig fokozódott, mikor vasárnapokon bejött a kollégiumba a hegedüs czigány. Sajnálom, hogy a nevét elfeledtem. Valamelyik tekintélyesebb öreg diák szobájába tartott és mi csoportosan kisértük az ajtóig. Irigyeltük azokat a társainkat, a kik abban a szobában laktak és szabad volt bemenniök. De mindnyájan tudtuk, hogy mi történik a szobában. A czigány, a mint körülnézett és bátorítást kapott, levetette gyorsan a viseltes nadrágját. Azalatt gazdagon sujtásozott, testhez simuló piros magyar nadrágot viselt. Abban kezdett aztán hegedülni. Nem az volt a fő, hogy mit és miként játszik, hanem az a piros nadrág. Ejh, mennyire el voltunk telve diadalérzettel, hogy a czigány lefőzte a németet!

III.

Salamon Jancsi.

A hatvanas évek első felét Kolozsvártt éltem át, mint felnőtt és csapongó kedélyű ifjú.

Egyszer hosszabb betegséget állottam ki s mikor fölkeltem, hozzám jött Csákány Laczi jóbarátom, a ki később Kolozsmegye árvaszéki elnöke lett és abban az állásban halt meg, élete delén. Inditványozta, hogy felgyógyulásom örömére vacsoráljunk együtt. Elmentünk egy polgári vendéglő külön szobájába, hogy csak ketten legyünk. De harmadik is volt ott: Salamon Jancsi, a czigányprimás, negyediknek pedig a hegedűje. Laczitól értesült meggyógyulásomról és arról, hogy ma ide jövünk. Bandáját keresni küldötte a második primás vezetésével: ő pedig velünk töltötte az éjszakát. Még pénzt sem fogadott el, legföljebb, a mit ételből-italból fogyasztott. Aztán játszott nekünk egyedül és elragadólag.

Két elsőrangú bandája volt akkor Kolozsvárnak, mindkettő országos hirű: a Pongrácztestvéreké és a Salamoné. Pongráczékról azt tartottuk, hogy inkább a mágnások kedvét keresik — a mire nekik kézzelfogható jó okuk lehetett. A polgári társadalom s különösen az ifjúság Salamonért lelkesedett. Dicsénynyel vettük körül nevét már múltjáért is: hogy Bemnek tábori zenésze volt. Aztán nem zsarolt. Nem folyamodott afféle fogásokhoz, a melyekkel ki tudja ugratni az élelmes czigány a mulató ember utolsó garasát is. Ha valamelyik jó embere nem fizetett, húzta ő épen

A BIRÓSÁG ÉS AZ ESKÜDTEK.

A DÁNOSI CZIGÁNY-PER TÁRGYALÁSA A PESTVIDÉKI TÖRVÉNYSZÉKEN. — Jelfy Gyula fölvételei.

LAKATOS RÓZA KIHALLGATÁSA.

olyan lelkesen ingyen. Mindenekfelett pedig azt hittük és vitattuk, hogy csak ő tud valódi magyar érzéssel játszani. Elég az hozzá, hogy már jól benne voltunk az éjszakában, mikor az az ötletem támadt, hogy ne játszék Jancsi tovább semmi olyat, a mit már máskor is játszott akár ő, akár más. Bocássa lelkét szabad röpülésre, csapongásra és mondja el hegedűjével azokat az érzéseket, gondolatokat, a melyek most és önként támadnak abban.

Erre is ráállott.

Kis ideig hallgatott; fejét feltámasztott kezére hajtotta. Elmerengett, elborongott.

Aztán fölvette a hegedűt és játszani kezdett. Játszott hol lassan, mélán, finoman, hol szilaj, vad kitörésbe csapva át, mint mikor a zajló jégtömeg egymásra tolul, recseg, a partot töri és felduzzasztja a vizet.

Hallgattuk, bámultuk, elmélyedtünk a hangok csodálatos csapongásába; de esze járásáról és érzelmei hullámzásáról nem tudtunk számot adni. Ő pedig játszott tovább és szemei megteltek könnyel. A könnyek mind bővebben ömlöttek; végig szántották barna arczát, — és ő játszott tovább. Mikor elfáradt, letette hegedűjét és megpihent. Szemei bizonytalanúl, czél nélkül tekintettek egy irányba. Jó idő múlva kérdeztem meg, hogy minő indulatok zajlottak lelkében, a mig játszott.

Szomorú mosolylyal válaszolt:

— Azokra a szegény czigánygyermekekre gondoltam, — a kik úgy teremnek a mezőn, mint a csalány a patak partján. A kiket nem mosdat meg más, legfeljebb az égből lecsorgó eső. A kik a szemétdombot piszkálják fel, hogy éhségöket csillapitsák, mikor a lopás nem sikerül. A kik a lopást épen úgy nem szégyellik, mint testök meztelenségét. A kiket még a jó Isten nevére sem tanit meg senki; csupán a Devlát, a rosz Istent hallják emlegetni, mikor a nagyok átkozódnak.

— Azokra gondoltam, a kikre oly sokszor gondolok, mikor nekem jó dolgom van, — és elfacsarodott a szivem.

Réthi Lajos.

A VÁDLOTTAK PADJAI, MÖGÖTTÜK HALLGATÓSÁG.

A DÁNOSI CZIGÁNY-PER TÁRGYALÁSA A PESTVIDÉKI TÖRVÉNYSZÉKEN. — Jelfy Gyula fölvételei

TANUKIHALLGATÁS A DÁNOSI CZIGÁNY-PERBEN. — Jelfy Gyula fényképe.

BAZSALIKOM.

Nádasdy-díjat nyert költői elbeszélés.

Irta **Erdélyi Zoltán.** (Folytatás.)

S aztán a végső perczek, órák
Történetébe kezdenek.
Az orvost persze jól megszólják . . .
«S mily drágák hajh! a gyógyszerek!»
‚Mondják, szegényke mitse vett be,
Gyógyszert csak titkon, tej- s levesbe
Adtak be néki olykoron,
Hogy meg fog halni, tudta, hitte,
Ágyába mindig tükröt vitt be . . .‘
«Óh! óh! mért? meg nem foghatom!»

‚Azt mondta: anyját látja benne,*
Ki hívta mindig: jöjj velem! . . .‘
«Ne mondja! s ezt ő jelnek vette?»
‚Igen! így mondták ezt nekem.‘
«De mért nem küldték délvidékre?
Igaz! . . . az apja — fösvénysége!? . . .»
‚Óh nem! az apja küldte őt,
De — mondta — ő tud jobb vidéket,
A szenvedés csak ott ér véget,
Másutt sehol . . . a temetőt!‘

. . . Most Véghy lép be. Halk morajlás
Hulláma kél köröskörül.
Miként folyón, ha téli zajlás
Árján jég összetömörül.
Lesik — és húzódoznak tőle,
Várják, hogy mit tesz? érdeklődve,
S mégis félénken, félszegen . . .
A holt lány apja jő elébe,
Kezet szorítnak, egymást nézve,
Hosszan, komolyan . . . melegen!

Aztán megáll, a holtat nézi,
Szemébe' könnycsepp nem remeg,
De a ki látja, mind megérzi,
Hogy ez a férfi most — temet!
A fájdalom, ha szobrot állna,
E férfiúnak lenne mása,
Őszinte, mély, igaz, s kemény!
. . . «Szerették egymást!» — súgnak össze —
«De a halál úr lépett közbe,
S befejezetlen a — regény!»

Véghy csak áll ott némán, szótlan',
Lelkén a mult viharzik át . . .
Senkit se lát, nem tudja hol van?
Nem tudja, mért e sok virág?
Egyetlen egy volt, a ki érté,
A ki szivét meg sohse' sérté,
Ez a szép, csöndes, bús halott!
Most hát ez is megy! S mért ne menne?
Elátkozottat mért szeretne?
Olyant, kit minden elhagyott? . . .

Nem úgy szerették egymást ketten,
A hogy ezt szokta férfi, nő,
Nem állt a vágy szivükbe' lesben,
Hogy lánggal törjön majd elő.
Sorvasztó lánggal, mely ront, éget,
S a merre egy szikrája téved,
Vért forral, s perzselőn hevít —

Az ő szerelmük édes álom,
Szelíd fény bágyadt rózsaszálon,
Nincs kéje, de kéjt sem veszít.

Találkoztak. A lány már kórba',
Törékeny, mint egy kis lipe,
Mely durva szélben elsodródva
Pihenni készül szállni le.
S a férfi zordon, büszke, délczeg,
A kit — talán mert más nem ért meg —
Magános úton látni csak.
Amannak egyre gyöngül szárnya,
Emennek egyre több a vágya,
Éjszak s Dél vert ift így hidat.

Nem is beszéltek sokszor együtt,
S vágyakról nem volt szó soha,
De együtt haldoklott a kedvük,
S a sorsuk egykép mostoha.
S a mit szó testté úgy se ölthet,
S minél más úgy se adhat többet:
Egygyé fonódott, mint a lomb
A lelkük titkos gondolatja,
S minek a szívük egykép rabja:
A gyönge hit, s a durva gond!

Lehet, hogy kóros volt ez érzés,
A melyhez vérnek nincs szava.
Vágyódás sem volt, csak megértés,
Nem szívek, — lelkek hajlama.
S ha tán egymásra máskép' lelnek:
Teljébe' vágynak, játszi kedvnek,
Mikor az ész még nem vigyáz, —
Ábránd helyébe szenvedély jő,
S mit akkor érez férfi és nő,
Nem álom csak, szerelmi láz!

Lehet . . . lehet! . . . de mégsem így volt!
És Véghyt mégis e csapás,
Hogy ím a kedves lányka megholt,
Megdöbbenté, s ez nem csalás.
Az élet durva, nagy harczába',
A mit vítt, küzdött egymagába',
S miben nem nyert mást, csak sebet, —
E lányka volt csak érző társa,
Visszhang volt szíve dobbanása,
Felé csak ez nyújtott kezet.

Gyászolja hát, s hogy halva látja,
Tátongó űrbe néz szeme!
Betelt a végzet: óh! mily árva!
Nincsen, ki érezzen vele!
Körültekint . . . a társaságba'
Nincs egy igaz, egy jó barátja,
Csak ez a szótlan, szép halott . . .
Óh boldog! hogy más, szebb hazába
Röpíti immár lelke szárnya,
Óh boldog az! s ő — elhagyott!

S a mélységes gyász most fölenged,
Szivébe vészes tűz lobog:
Legyen tehát! ha nem szerethet,
S ha sorsa ez, — gyűlölni fog!
Gyűlölni embert, mert a társa,
S mégis társául nem kivánja,
Mert ellen mind és nem barát!
S gyűlöl mindent, mi itt körötte
Fényben ragyog, s rá mindörökre
Csak árnyat vet: gyűlöl hazát!

S egy gondolatja szíve mélyén,
Mint gyönge váron bősz roham,
Úrrá lesz összezúzott énjén,
S erős átokként megfogan!
El innen, el! más földre, tájra!
Minél messzebbre, más világba!
A hol más bűn van, s más erény!
E föld lehétől undorodtan
Mohón kezd hinni másik jobban,
Szivét izgatja új remény!

S a míg így lázong, mint a vulkán:
Magába' csak, ne sejtse más —
Kitűzött óra percze multán
Megkezdődött a szertartás.
«Circumdederunt»! . . . hangzik karba',
S a gyászos, zordon, siri dalba'
Zokog a gyáva, bús panasz,
Az aggodalmak rettegése,
Óh! hogy mindnyájunk temetése
Eljő, s ez ellen nincs — vigasz!

«Requiescat in pace!» . . . «Ámen!»
. . . Véghy is enyhül hirtelen,
S nem látva őt, ne lásson mást sem,
Kisurran lopva, nesztelen'.
Kocsist szólítva, fölkap újra,
S elsőnek hajtat el, az útra
Magával vivén bús szivét . . .
Alkonyra száll a nap korongja,
Ezüstös nyárfa ritka lombja
Sápadva veszti el szinét.

A hűvös szellő meglegyinti,
S lehűti lázas homlokát . . .
Legényét gyors hajtásra inti,
Szeretne szállni! Csak tovább!
Tovább, tovább! el innen, messze!
Hisz' nincs, ki tartsa, s elereszsze,
Rokon, hű nő, vagy jó barát . . .
Komolyra érik hát meg benne
A csak előbb kizsendült eszme:
Keresni új, szebb, más hazát!

A régihez nincs már, mi kösse,
Csak ép a név, e gyönge szál,
De vágyát, álmát összetörve,
A gyűlölet közöttük áll.
Szerette földjét, s az megcsalta,
A mit vetett, le más aratta,
Hiába izzadt, fáradott, —
Szerette népét, s el az hagyta,
Lélek-sebét mind tőle kapta . . .
Nem hűtlen ő! ő — elhagyott!

. . . Estére ér lakába vissza,
Meghitt magánya várja már,
S teáját míg szürcsölve issza,
Tervet sző, lelke messze jár.
Úgy lesz . . . kiszáll az új világba,
Ott új kör, új nép, s munka várja,
E régi ósdi már nagyon!
Meghalhat itt, de meg nem élhet,
A mi jog ott, az itt csak érdek,
Mi itt csak munka, ott vagyon!

Mit is hagy itt? . . . Egy szép országot,
A melybe dudva, s gaz terem!
Hamis jelszókat, szolgaságot,
A hol az úr mind — idegen!
Búzája van, s árát ki szabja?
Az, a ki vesz, s nem a ki adja,
S így is az ügynöké fele!
Ipara nincs, a «sógor» árul,
S gondoskodik is — ő az árrul,
Szegény magyar csak nyög bele!

A jussát ősi törvény védi,
De ha támadják, hasztalan!
Papiros törvényt meg se kérdi,
Kinél a tett hatalma van.
De ha ad is rá szinből épen,
Könnyű csavarni: én így értem,
S magyaráz azt, s úgy, mint akar!
S e rút munkához mindig nyerhet
Ügyvédet, bírát egyet-egyet,
A ki a mellett — jó magyar!

. . . Mit is hagy itt? — Egy társaságot,
A mely napot lop és henyél,
S a fényes multról, melyet látott
Lemondó hangokon beszél.
Van pár kopottas czifrasága,
Mint ócska mente rosz sujtása,
A mely vásott lukat takar, —
Szegény, de gőgös, tenni renyhe,

* Régi babona, hogy ha a beteg a tükörben valamely halott hozzátartozóját látja meg, az annak a jele, hogy nemsokára ő is meghal.

Nagyzón lenéz az értelemre,
Sóhajt inkább, s fejet vakar.

Ilyen a dzsentri! Úr halálig,
A mint ő érti az urat:
A föld alóla szertemállik,
S föld nélkül csak tovább mulat.
Mulat, ha másképen nem, hát sírva,
Ha nem «fizetve», hát «fölirva»,
A meddig kréta told hitelt . . .
Aztán lesz díjnok, körmöl estig,
Jó éjszakát mond, oszt lefekszik:
Agyő! a becsület — kitelt!

A mágnás, az már más egy kissé,
Annak több rangja, módja van.
Felnőve, lesz szónokká, tisztté,
Becsvágya hajh! határtalan!
Londonba' készül minden gombja,
Ingét Párisba' delnő mossa,
És Bécsbe' tart pazar lakást!
Százezret költ el csak szivarra,
S ha fucs! hát ifjan megmutatja
Mint vén roué a meghalást!

S a nép? . . . Az rákapott a jogra,
S hogy mily soká' volt jogtalan,
Felejté rég és úri módra
Jajgat, ha nincs ok, vagy ha van.
Kinek a része volt a semmi,
Igyekszik most többet szerezni,
Nem ismeri e szót: elég!
Nyugodni nem tud nyert osztályba,
Felet kapott, s már egyre várja
Türelmetlen, a más' felét!

Az előtt jobbágy, úr nem régen,
S most már ez is kevés neki,
Jogot kiván, de nem cserében:
Kötelmeit, azt feledi!
Gyűlöl mindenkit, a ki nála
Okosabb, több és úgy találja
Tudomány egy van: az erő!
S hogy egyre többen mondják néki,
A mihez jusst tart, már nem kéri,
Öklét mutatja már elő!

. . . Mit is hagy itt? . . . Hajh! nem sok szépet!
S a mi szép, vagy jó, nem magyar!
Tudomány, írás és művészet
Idegen szellemet takar.
Van stílje? Nincs, csak czifra háza!
Zenéje? Nincs, csak pár czigánya!
Tudósa: legtöbb kompilál!
Művészete? Az szinte' semmi!
Rosz könyvet drágán tud csak venni,
Jobb, ha nem olvas, csak — pipál!

Politikust, azt termel bőven,
— Mint vadvirágot rét — a hon.
De hol a szó van túlerőben,
Hever a tett ott parlagon!
A mennyi jelszó, annyi párt van,
S mint a kolompos a juhnyájban,
Irányít bölcsen a vezér!
Megáll? Elindul? . . . Szintúgy pártja.
A mit az nem lát, ez se látja,
A mit az nem vágy, ez se kér!

Hanem meggyőzés érvvel, észszel,
Az a programmba' nincs sehol!
Lehurrogással, tülekvéssel
Küzd a tiz pásztor, tíz akol.
Ki hatalomba többet részes,
Annak a pártja inkább népes,
Konczot, s kegyet az osztogat, —
A többi irigykedve nézi,
S a míg bendője kínját érzi,
Csattogva fen reá fogat!

Személyes érdek, meg közérdek
Iker-testvérpár annyira,
Melyik ez? s ez? meg nem ösméred
Egyforma rajtuk a cziha!
«Ezt a hon üdve így kivánja!»
— S hogy annak hasznát mégse látja,
(Nem ő, de a nép, a haza!)
Legföljebb egy kis balszerencse —
A honnak! S az, mit ő rak zsebre,
Csak díj, de mégse — panama!

No mert az élet oly nehézkes,
S a jó szerencse oly fukar!
Megfogtad? ám a mily szeszélyes,

Reichl Kálmán rajza.

Kisiklik ismét a czudar!
Azért protekcziót keresni
Nem szégyen, s önzsirunk' nevelni
Közérdek is, ha jól veszed:
Minél több hájat az egyénnek!
Mert hát csak jó kövér egyének
Alkotnak boldog nemzet!

Kényelmes tétel! vallja tenger!
De hát a hon kicsiny s szegény.
Nagyon meghízni egyik sem mer,
S még többet táplál csak — remény!
Igy hát a tenger lesz tavacska,
A czápából aranyhalacska,
De az se baj! csak — hal legyen!
. . . Élősdiek rút, nagy csapatja
— Életeredre ütve rajta —
Igy pusztít lassan, nemzetem!

. . . Igen, ez az! ez és a többi,
Ezer meg egy ok hirtelen,
Hogy Véghy indulatba tör ki,
S haragja izzó, szertelen.
A maga terhes, száz bajához,
Még friss sebéhez, bánatához
Veszi az ország száz baját —
És úgy átérzi, megforgatja,
Hogy míg hon bűja fogva tartja,
Meggyűlöl e miatt — hazát!

Lecsillapodni már nem tudna,
Vágyát legyőzni nem lehet,
Siet tehát, már szinte futna,
S örül, hogy nemsoká' mehet!
Mindent elád, a házat, kertet,
Ugart, s a dúsan megműveltet,
Jószágot, bútort, könyveket . . .
Csak egy sarkot tart meg magának
Emlékül, könnynek meg virágnak:
Az ős családi sírhelyet.

Nem! ezt nem adja! nincsen ára,
De más aztán nem kell neki.
Falat építtet a falára,
Magasra bekerítteti.
A várt, de meg nem jött haszonból
A sok szép földből, nagy vagyonból
Csak ez a kis darab maradt!
Egy név, egy czimer elfér rajta,
S álmot álmodni majd alatta
Egyszer csak néki is szabad!

Bezárja jól, s kulcsát od'adja
A vén dajkának. Az zokog:
«Ifjú uram! hejh, rám bízhatja,
De hát ez nem helyes dolog!
Itt hagyni mindent jött-ment népnek,
S elmenni máshová — vendégnek,
Dehogy is tenném meg, dehogy!
S ne volna csak fiamnak lánya,
Dehogy is engedném magába! . . .»
Igy szól, sóhajt, s a könnye fogy.

«Derék asszony kend Erzsók néne!»
S megfogva ránczos két kezét
Elhallgat. Az a könny szemébe'
Többet mond, mint száz nagy beszéd.
Van mégis hát, ki őt szerette,
S mikor már más rég elfeledte,
Ez gondol majd rá, s nem feled . . .
Oly jól esett ez most szivének,
S nem látja Erzsók nénit vénnek,
Csupán azt látja, hogy szeret!

Majd hangját tréfa-színre fogva,
Biztatja: jöjjön el vele!
A lányát adja férjhe' nyomba,
Talán az sem mond ellene!
«Hiszen csak tíz éves ne volna!
Vagy tán, ha ifjúr várakozna . . .»
«Nem! nem! Erzsók, az nem lehet!»
— Nem évődik tovább hát véle,
S elbúcsúznak, versenyt igérve
Egymásnak — hosszú levelet!

. . . Indít a két pej, már mint vendég
Ül a volt gazda a helyén,
Marasztni még nagyon szeretnék,
Óh! de az ajkuk oly szegény!
Az úr dolgába a cselédnek,
Akármi hűnek, bármi vénnek,
Belebeszélni nincs joga!
Csak ennyit szólnak: «Isten áldja!»
S egy hang még: «A viszontlátásra!»
S a hintó messze jár, tova! . . .

Viszontlátásra?! — eszmél Véghy —
Nem úgy megy ő most innen el!
De hát ki tudja? meg ki érzi,
Hogy a jövő még mit föd el?
Igyekszik mindent könnyen venni,
A min más sír, azon nevetni,
Hideg közönyt erőszakol . . .
De a szív csak nem engedelmes,
S olyan nehéz, hogy szinte terhes,
S tudj' isten mért? de — zakatol!

De hogy vonatra száll föl aztán,
Szivében úr a dacz leszen,
Ne lássa senki meg bús arczán,
Hogy el mint — száműzött megyen!
A mi reá vár, ő akarta,
S az érzékenység, mely zavarta,
Tűnjék ím végleg már tova!
Viszontlátásra?! . . . Nincs szüksége
Sem biztatásra, sem reményre!
S felel: Nem! Élve nem soha!

(Folytatása következik.)

A DÁNOSI CZIGÁNY-PER TÁRGYALÁSA A PESTVIDÉKI TÖRVÉNYSZÉKEN.

LAK.TOS RÓZA VALLOMÁSÁT SZEMÉBE MONDJA BALOG TUTÁNAK.

Garai Ákos rajza.

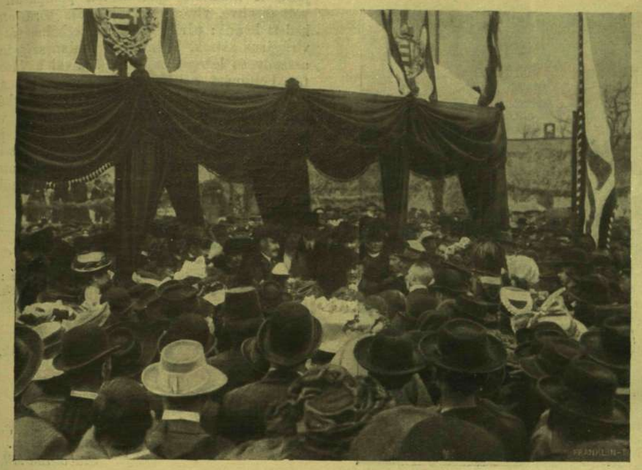

A LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLY.

A HÉTRŐL.

Tudomány és népszerűség. Vasárnap elábrándozhatott rajta az ember, hogy vajjon háromszáz esztendő mulva, ha akkor is véletlenül egy napra esik majd az Akadémia diszülése meg egy szenzációs pör tárgyalása: melyiknek a csarnokába kell majd rendőröket állitani, hogy megfékezzék az érdeklődő tömeg ostromát: a biróság vagy pedig az Akadémia palotájába? A ki erre a kérdésre egész biztossággal meg tudna felelni, az legyen — börziáner, mert a tőzsde az, a hol a jövőbe látás képessége a legbusásabban jutalmazódik. A poétának például évszázadokkal kell megelőznie a korát, hogy dicsőséggel — nyomorogjon: a börziánernek elég sokszor, ha huszonnégy órával előtte jár a világnak, hogy milliomossá legyen. — Határozottan megfelelni tehát a fölvetett kérdésre, vakmerő — bár koczkázat nélkül való — vállalkozás lenne. A valószinűség azonban a mellett szól, hogy a rendőröket akkor is oda kell majd vezényelni, a hol most állottak, vagy a legjobb esetben — mind a két helyre. Hiszen végre azzal már ma is tisztában van mindenki, hogy a hol a tudomány egy esztendejéről számolnak be, sokkal nevezetesebb, sokkal nagyobb, mérhetetlenül fontosabb és hasonlithatatlanul mélyebb érdekességű dolog történik, mint a milyennel a világ legszenzációsabb végtárgyalása is szolgálhat: de épen, mert ezt azok is jól tudják, a kik vasárnap nem az Akadémiában, hanem a törvénykezési palotában tolongtak, kevés rá a kilátás, hogy az érdeklődés külső, primitiv formájának az arányai valaha megváltozzanak. A tömegnek teátrum kell: szin, mozgalom, hullámzás, várt váratlanságok egymásra torlódása, mert csak az elemi hatások teremnek elemi népszerűséget. Ilyen hatások pedig egy Akadémia egyéniségéből nem fakadhatnak. A tudomány népszerűsítése áldott nagy föladat, de az Akadémiák hivatása ezen fölül van, az, hogy termelik azt a tudományt, a melyet azután a haladás más szervei népszerűsitenek és pedig nemcsak előadásokban, hanem belefoglalva a gyakorlati élet ezernyi eszközébe, mint dolgos energiát. Igy vett körül bennünket a népszerűsitett tudomány a hasznos megismerések roppant változatában adván az emberi erőnek nem sejtett hatalmat, hatást, boldogulást, a haladásnak és a jólétnek egyre gyarapodó föltételeit. A tömegtől nem is kivánja, hogy megértse vagy méltányolja; beéri vele, hogy — használ neki.

*

Lengyel Zoltánt az esküdtek verdiktje alapján a biróság elitélte három hónapi fogházra meg ezer korona pénzbirságra. Nekünk az itélethez hozzászólni se jogunk, se okunk, se szándékunk, se érdekünk: de az bizonyos, hogy Lengyel Zoltán nem jutott se ingyen, se könnyű szerrel ehhez az — örömhöz. Hogy ezt a három hónapi fogházat és ezer korona pénzbüntetést megkaphassa — a mit bizonyára senki se irigyel tőle — ezért hónapokon át dolgozott, fáradt, kutatott, gyűjtött és napokon át ült feszült izgalomban a vádlottak padján. Hit alatt vallotta, hogy személyes gyülölség, valamely boszuállásnak vagy megtorlásnak szenvedelmes vágya nem vezette, haszonra nem pályázott, tenni azt, a mit tett, kényszerítve nem volt. Miért tette tehát? A feleletet a biróság megadta. Azért, hogy kapjon három hónapi fogházat és fizessen ezer korona birságot. De gustibus non est disputandum. Akadhat olyan ember is, a ki örül, ha bezárják és boldog, ha birságot fizethet: de mert az emberek tulnyomó nagy részének mégis csak más a fölfogása, bizonyára föltehetjük a kérdést: érdemes munka volt-e ez? Megérte-e az ára és eredménye? Érdemes volt-e ezért az örömért áldozni annyi munkát, fáradságot, izgalmat, virrasztást és — önzetlenséget? A közélet egy emberének, a kiben van tehetség, akarat és szivósság, nem kinálkozik-e minálunk más, szebb terület, a hol az energiáját üdvösebben, jobban, hasznosabban, áldásosabban és neki magának is hálásabban érvényesitheti? Az «igazság keresése» bizonyára nemcsak szenvedelem, de nem lehet-e keresni olyan igazságokat, a melyeknek a megtalálása a köznek, az erkölcsnek, a jólétnek alkotó hasznot jelent? Micsoda jót, micsoda hasznot, mi fölemelőt vagy vigasztalót jelentett volna a nemzetnek, erkölcsünk becsületének, tisztességünk jóhirének, ha esetleg az derült volna ki, hogy Lengyel Zoltán nem tévedett? Mire való volt tehát ennyi energiának elpocsékolása, ennyi keserűségnek, izgalomnak és szenvedelemnek fölkavarása? Mennyi szép és jó dolgot lehet megcsinálni annyi buzgósággal, szivósággal és odaadással, a mennyivel Lengyel Zoltán beküzdötte magát a fogházba! Vagy megéri neki talán mindezt az az öröm, hogy — tévedett?

*

A második kocsi. Néhány nap, körülbelől két hét óta egy újabb érdekes adat — szaladgál a nagykőruton a budapesti ember lélektanához. Ezt a lélektani adatot egész sereg nagy sárga kocsi liferálja a megfigyelőnek. A meggyarapodott

A SZOBOR, HORVAY JÁNOS MŰVE, A LELEPLEZÉS UTÁN.

A PERKÁTAI KOSSUTH-SZOBOR.

PERKÁTAI LÁNYOK A KOSSUTH-SZOBOR LELEPLEZÉSÉN.

közuti forgalom lebonyolitása czéljából az egyik villamos társaság egy idő óta dupla kocsikat járat. A két kocsi teljesen és tökéletesen egyforma, mert a közúti közlekedés, hála Istennek, még egészen demokratikus minálunk is. Nincs osztályokra lépcsőzve: akárhol ül vagy áll az ember a vörösbarna vagy sárga kocsikban, egyforma olcsón vagy egyforma drágán viszik. Bizonyos, hogy ha az egyik kocsira ki lenne irva például, hogy «kétáramu», a másikra meg, hogy «egyáramu», akadna rengeteg ember, a ki a világ minden kincseért se szállna föl a másodikra és boldogan fizetne az elsőn akár dupla taksát is, ha semmiféle látható különbség nem lenne is a «kétáramu» meg az «egyáramu» kocsinak se a berendezésében, se a futása sebességében. Hogy ez így lenne, az már most is megállapitható. Tessék csak megnézni ezeket a dupla kocsikat. Az első kocsi rendesen tele van. Akárhányszor egész a szorongásig tele. Bent elfoglalva minden ülőhely, a perronokon, mint a heringek, úgy összepréselve szoronganak, a kiknek már ülés nem jutott, ellenben a második kocsi, az kívül, belül — üres. Pedig, ismételjük, a két kocsi teljesen egyforma. Az üléseik egyenlően kényelmesek vagy kényelmetlenek. A mi az egyiken tilos, a másikon is tilos. A hová az egyik megy, a másik is ugyanoda megy, hiszen egymáshoz vannak kapcsolva. Az egyiken épen annyit fizet az ember, mint a másikon. Mi tehát a kettő között a különbség? Semmi más, mint az, hogy az egyik *első* kocsi, a másik meg *második* kocsi. És ez Budapesten elég ahhoz, hogy a másik üresen lógjon akkor is, mikor az egyikben egymás tyúkszemén tipornak az emberek. Pedig a budapesti ember tudvalévően nem rajong azért, hogy sokadmagával legyen. Vendéglőben vagy kávéházban például olyan asztalhoz, a melynél már ül valaki, világért le nem telepedik és jégeső hull a szeméből arra a vakmerőre, a ki az ő asztalánál foglal helyet. De, ime, van valami, a mitől még ennél is jobban irtózik. Az, hogy — második legyen, a második helyre kerüljön, ha mindjárt a közuti kocsiban is. Nagy Isten, micsoda gyönyörű erény tudna lenni ebből a gyöngeségből, ha például a *munka* területén hajtaná a lelkünket az irtózás attól, hogy — a második helyre szoruljunk!

*

Exotikum. Liaoján meg Csuzima óta Európa legáltalánosabb divatja — Japán. Hiába: a ki nagyot tud ütni, az mindig imponált és mindig imponálni is fog az embereknek. Az egész világ kivánczi lett a Togo admirális meg Oyama generális nemzetére: a fölkelő nap országának márkája példátlanul vonzóvá lett munkán és emberen. Páris európai divattá reczipiálta a *kimonót*, a Togo ágyúi az egész világra szétharsogó reklámot csináltak nemcsak a japán harczi erőnek, hanem a japán legyezőnek, ernyőnek, virágnak, selyemnek, ipara és művészete minden termékének is. Művészetének és tudásának szinte minden ága megjelenvén Európában, természetesen meg kellett ismerkednünk a legegyszerűbb és legközvetlenebb művészi produkcziójukkal, az emberábrázoló művészetükkel is. Híres szinészeik átkelnek a tengeren és sorra járják a mi nagyvárosaink szinpadjait. Sada-Jakkó volt az első japán szinésznő, a kinek Európában is tapsoltak, most láthatjuk a másodikat, *Hanakót.* Csakugyan nagy művésznők-e ezek a japán hölgyek? Bizonyára azok, mert otthon, a hazájukban annak tartják őket. A ki — európai ember — megnézte őket őszinte, elfogulatlan lélekkel, más argumentumát nem mondhatja a rangjuknak. Mert akármennyire buzogjon is bennünk a hozzáértés vágya vagy hiusága, azt meg kell ismernünk önmagunk előtt, hogy az ő művészetük világa nekünk, fehér embereknek, idegen világ. Ezek az emberek nemcsak más nyelven beszélnek, mint mi, hanem még a beszédjük is más, mint a mienk. Nemcsak a beszédjük, de más minden emberi érzésük megnyilatkozási formája is, mint a miénk. Másként sirnak, másként nevetnek, másként tükrözik az arczukon, a szemükben, meg a mozdulataikban az öröm, a fájdalom, a kétségbeesés, a boldogság, a megvetés, mint a mienkben. Más még a dinamikája is az egész érzéseiknek, mint a mieinknek. Rendeltetésében egy az ember, akár milyen a szine, de azt nem lehet tagadni, hogy lelke berendezésében és ennek megfelelően a lelke megnyilatkozásaiban is más a japán ember és mások vagyunk mi. Már pedig a színészet az ember ábrázolásának művészete és ha nem ismerjük azt, a kit az élet hűségével másol, az itéletünk csak olyan lehet, mint Boroska bácsié, a ki így dicsért meg egy portrét:

— Nem tudom, hogy kit ábrázol, de az bizonyos, hogy jól el van találva!

Ezért olvassuk sajátságos érzéssel azokat az itélkezéseket, a melyek a *realizmus* nézőpontjából dicsérik vagy gáncsolják ezeket az exotikus hirességeket. Kétségtelen, hogy megvan a maguk érdekessége a produkcióiknak, de ez az érdekesség egészen külsőleges természetű, hasonló egy művészien szép kiállitású könyvéhez, a mely a diszével gyönyörködteti a szemünket, de még a betüit se ismerjük.

A BUDAPESTI NAGYVÁSÁR.

Az idei tavaszi ünnepélyek között eddigelé a legnagyobb arányú és legsikerültebb volt a városligeti iparcsarnokban tartott budapesti nagyvásár, melyet a közjótékonysági egyesület rendezett az alkohol-ellenes mozgalom czéljaira. A hatalmas iparcsarnok pompásan fel volt diszítve, virágos sátrak egész sora emelkedett benne: párisi bazár, mézesbábos sátrak, virágárus sátrak, bennük számtalan szép fiatal asszony és leány kinálgatta árúival a látogatót. Feltünést keltett a népipari sátor szép magyar kézimunkáival, — árultak fényképeket, levelezőlapokat. Még posta-sátor is volt, a melyben a hölgyek «főposta» feliratu pártában leveleket árultak, a levelekben jeles irók és költők aperçuivel, verseivel és autogrammjaival. Ezek közül a versek közül itt közöljük az egyiket:

Emlékek.

Az életünkben vannak sugarak,
Mik ránk tüzelnek, — és elszállanak.
S nagy idők multán mikor visszatérnek:
Csak emlékek már, és nem szenvedélyek.

Sőt van sugár, mely sokkal többet ér,
S tisztábban fénylik, mikor visszatér.
Vannak abbanmaradt vágyak, szerelmek,
A melyek, mint emlékek kedvesebbek!

Én nem irigylem annak életét,
Ki mindent játszva és könnyen elért.
S nem maradott emlékkép', félbe-szerbe,
Egy-egy bolondos álma, vagy szerelme!

Szabolcska Mihály.

KIS EMBEREK RÉGI VILÁGA.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta Fogazzaro Antonio. — Fordította Bezerédj István.

Franco szemei, nyugtalan állkapcsa, egész testének összerezzenése, megmondták Pasottinak: ne nyúlj ehhez a ponthoz, vigyázz magadra! Pasotti megállt; talán eszébe jutott a néhai don Alessandro botja.

— Értelek! — folytatta. — Azt hiszed, nem értelek? Én a kormány kenyerét eszem és szivembe zárva kell tartanom, a mit gondolok, de különben veled vagyok, sóhajtozom ama pillanat után, a mikor bizonyos szinek helyet fognak engedni bizonyos más szineknek. Öreganyád nem ilyen és bizony úgy kell őt venni, a mint van. Ha megegyezésre akarunk vele jutni, úgy kell őt venni, a mint van. Le kell küzdeni, mint a hogy én küzdöttem, de . . .

— Ez az egész beszéd hiábavalónak tetszik nekem! — kiáltott fel Franco, felkelve.

— Megállj! — folytatta Pasotti. — Talán nem lesz az ördög olyan fekete! Ülj le, hallgass meg!

Franco tudni sem akart a leülésről.

— Halljuk! — szólt türelmetlenségtől remegő hangon.

— Öreganyád hajlandó elismerni házasságodat . . .

— Köszönöm! — szakitotta félbe az ifjú.

— Megállj! . . . S nagyon megfelelő járadékot adna neked; a mint értettem, hat és nyolcz ezer huszas körül évenként. Nem volna rosz, mi?

— Tovább!

— Várj! Nincs benne semmi lealázó. Ha lealázó feltételekhez volna kötve, nem ajánlanám neked. Öreganyád azt kivánja, hogy bizonyos garancziát nyújtsa, hogy nem avatkozol politikai ügyekbe. Ismerek kiváló fiatal embereket, a kik úgy gondolkoznak, mint te és a biróí pályán vannak. Nagyon független pálya és nagyon megbecsült. Csak egy szavadba kerül és ülnök vagy a törvényszéknél.

— Én? — tört ki Franco. — Én? Nem, kedves Pasotti! Nem! Hiába küldik nekem — hallgass! — a rendőrséget házamba, hiába csapatnak el csúfosan egy becsületes embert, kinek egyedüli hibája, hogy feleségem nagybátyja, — hallgass, mondom! — hiába keresnek ma minden módot, hogy kiéheztessenek engem és családomat, hogy azután holnap piszkos kenyeret kináljanak. Nem, tudod, nem! Kiabálj csak! Éhséggel, Isten bizony, nem vesz meg engem senki! Mondd csak meg öreganyámnak is, és te . . . és te . . .

Pasottinak bizonyára macskatermészete volt, kapzsi, ravasz, óvatos, nyájaskodó, de hirtelen haragú. Mindig hevesebb tiltakozással próbálta félbeszakitani Maironi kirohanását; ennél az utolsó megszólitásnál érezte, hogy a vádak áradata zúdul feléje, melyek annál inkább felingerelték, minél jobban eltalálta őket. Ő is talpra ugrott.

— Megállj! — kiáltott. — Micsoda magaviselet ez?

— Jó estét! — mondta Franco, kalapját véve. De Pasotti nem akarta igy elereszteni.

— Egy pillanatra! — igy szólt, öklével gyorsan ütögetve az asztalkát. — Ti illuziókat csináltok magatoknak, ti nagyon reménykedtek abban a végrendeletben, az pedig nem végrendelet, az egy darab makulatura-papir, az egy bolondnak az őrülete!

Franco, a ki már az ajtónál volt, megállt, megszédülve a csapástól.

— Micsoda végrendelet? — igy szólt.

— Ejnye hát! — folytatta Pasotti hidegen és gúnyosan. — Hiszen értjük egymást.

A harag fellobbanása felgyujtotta ismét Franco vérét.

— Épen nem! — szólt. — Ki vele! Beszélj! Mit tudsz te végrendeletről?

— Ah! — mondá Pasotti, gúnyos szelidséggel. — Most hát nagyon jól megy a dolog.

Franco szerette volna megfojtani.

— Lodiban voltam, nem mondtam neked? Tehát tudok mindent!

Franco magánkivül fogadkozott, hogy nem ért semmit.

— Ugyan hát! — folytatta Pasotti még gúnyosabban, mint előbb. — Majd felvilágositom én az urat. Tudja meg tehát, hogy Gilardoni tanár úr, a ki valóban nem jó barátja önnek, deczember végén Lodiba utazott s megjelent a marchesa előtt, hitelesitetlen másolatával az ön szegény nagyatyja egy állitólagos végrendeletének. Ebben a végrendeletben kegyed, don Franco, általános örökösnek van nevezve a végrendelkező neje és fia elleni kegyetlen sértések kiséretében. Ime, most uraságod tudja. Különben Gilardoni hű maradt utasításához, azt mondta, hogy saját szakállára jött, a nélkül, hogy veletek bármit tudatna.

Franco hallgatta, halotthalványan, elsötétülni érezve látását és lelkét; összeszedte minden erejét, hogy el ne tévedjen, hogy méltó feleletet adjon.

— Igazad van, — szólt. — A nagymamának is igaza van. De nincs igaza Gilardoni tanárnak. Ő megmutatta nekem azt a végrendeletet ezelőtt három évvel, házasságom éjjelén. Azt mondtam neki, égesse el, s azt hittem, meg is tette. Ha nem tette, megcsalt engem. Ha Lodiba utazott abban a szép vállalkozásban, óriási tapintatlanságot és ostobaságot követett el. Nektek igazatok volt, hogy roszat gondoltatok rólunk. De értsd meg jól. Én megvetem a nagymama pénzét, ép úgy, mint a kormány pénzét; s miután ezen hölgynek az a szerencséje, hogy apámnak anyja, soha, érted? soha, s ha ellenünk megpróbál is minden alávalóságot, minden hamisságot, a mennyit csak akar, sohasem fogok felhasználni egy iratot, mely megbecsteleníti őt! Menj és mondd meg neki ezt a nevemben s mondd meg, hogy vonja vissza ajánlatait, mert megvetem őket! Jó éjszakát!

A POSTÁS-SÁTOR HÖLGYEI.

Otthagyta az elképedt Pasottit s elment, egész valójában reszketve a felindulástól és haragtól, elfeledte elvinni lámpáját, lement a sötétben nagy léptekkel, nem tudva s nem is bánva, hova rakja lábait; időnként felkiáltott s kitört belőle, a mi belsejét égette: a harag kitörései Gilardoni, vádak Lujza ellen.

*

A bácsi jókor lefeküdt és Lujza a szalonban várta Francót Máriával, a kit nem fektetett még le, hogy atyja még egy kissé láthassa az utolsó estén. Szegény kis Ombretta Pipi csakhamar elkezdett unatkozni, kicsucsoritotta szájacskáját, arcza sirásra állt és panaszos hangon kérdezgette: «mikor jön a papa?» De volt neki mamája, a ki egyetlen volt a világon a szomorúak vigasztalásában. Ombrettinának egy idő óta nem voltak jó czipőcskéi s a czipőcske Valsoldában is pénzbe került. Igaz, kevésbe; de ha még olyan kevésbe is? De volt neki mamája, a ki páratlan volt a világon a mezitlábasok felruházásában. Lujza épen előtte való napon keresett a padláson egy darab kötelet; régi rongyok, üres ládák, törött székek között megtalálta öregatyjának egy csizmáját. Vizbe tette, hogy megpuhitsa, kölcsön kért varga-bicskát, árat, ollót. Most vette a tiszteletreméltó csizmát, mely Máriának ijedelmet okozott s az asztalra tette.

— Most elmondjuk neki a halotti beszédet, — szólt azzal a szándékos élénkséggel, melytől, ha szüksége volt reá, még a halálos aggodalom sem tudta megfosztani. — De mégis előbb szépapád-uradtól engedelmet fogok kérni, hogy elvehesd a csizmáját.

Máriával összetétette kezeit s ezt a bohóságot mondatta el vele, miközben tréfásan nézte a mennyezetet:

Kedves jó szépapó a paradicsomban,
Ha ezt az egy csizmát nem húzza fel nyomban,
Akkor ugy-e a kis Ombrettának szánja?
Ki rongyos czipőit immár igen bánja,
S hálából az égbe küld fel egy szép bókot,
Csizmátlan talpára ád egy tisztes csókot!

Ezután jött egy kevéssé tiszteletteljes rőgtönzés, a minő annyi született meg Lujza agyában, egy furcsa történet az angyalkáról, ki a paradicsomban a csizmákat tisztogatja s a ki egy napon engedelem nélkül el akart venni egy darabka arany-kenyeret és a földre ejtette a szépapó csizmáját. Mária felvidult, neveté, félbeszakitotta mamáját százféle kérdéssel az arany-kenyérről s a paradicsomban maradt csizmáról. Mit fog azzal csinálni a szépapó? A mama megmagyarázta, hogy az osztrákok hátuljára fogja alkalmazni s igy ledobni őket az égből, ha ott találkoznék velük.

Ebben a pillanatban lépett be Franco.

Lujza rögtön látta, hogy szemei és homloka vihart jelentenek.

— Tehát? — kérdezte.

Franco izgatottan felelt:

— Fektesd le Máriát.

Lujza megjegyezte, hogy azért tartotta a gyermeket ébren, hogy megvárja őt, hogy egy kissé vele lehessen. Franco ismételte: «fektesd le», oly nyersen, hogy Mária sirni kezdett. Lujza elpirult, de hallgatott. Gyertyát gyujtott, karjára vette a gyermeket, szótlanúl nyujtotta atyja felé egy csókért, mely hideg volt, s elvitte. Franco nem követte. Dühbe jött a csizma láttára és földre dobta. Azután leült, az asztalra könyökölt és fejét kezei közé szoritotta.

Az a keserű gondolat, hogy Lujza Gilardoni bűntársa lehet, azonnal megvillant eszében, a mikor Pasotti beszélt. Mintha egy forgatag volna lelkében, a hol ez a gondolat forogva eltűnt s ismét előtűnt, mindig alább, mindig közelebb szivéhez.

— Tehát? — kérdezte ismét Lujza, belépve.

Franco egy pillanatig csendben, fürkészve nézett rá. Azután felkelt s megfogta kezeit.

— Mondd meg nekem, nem tudsz-e semmit? — szólt.

Az asszony kitalálta; de ez a tekintet és ez a mód sértette őt.

— Hogy nem tudok-e semmit? — kiáltott fel égő arczczal. — Igy kérdezed tőlem?

— Ah, te tudod! — kiáltott fel Franco, eltolva magától Lujza kezeit és magasra emelve karjait.

Lujza megérezte, a mi jönni fog; a tanárral való bűnrészességének gyanuját, saját czáfolását, a halálos, helyrehozhatatlan sértést, a melylyel Franco illetni fogná, ha haragjában nem hinne szavainak és rémülten kulcsolta kezeit.

Erdélyi fényképe.

A BUDAPESTI NAGYVÁSÁR AZ IPARCSARNOKBAN. — A párisi bazár.

— Nem, Franco! Nem, Franco! — mondta halkan s nyaka köré fonta karjait, csókkal akarta lezárni ajkát. De ez félreértette, azt hitte, bocsánatot akar kérni, s eltolta őt. — Tudom, igen, tudom, — szólt az asszony szenvedélyesen ráborulva, — de utólag tudtam meg, mikor a dolog már megtörtént; méltatlankodtam miatta, mint te, jobban, mint te!

De Francónak szüksége volt reá, hogy haragját sértésben öntse ki.

— S hogyan higyjek neked? — kiáltott fel. Az asszony egy kiáltással hátrált, azután ismét egy lépést tett feléje s karjait nyújtotta neki.

— Nem, — könyörgött kinosan, — mondd, hogy hiszesz nekem, mondd rögtön, azonnal, mert különben nem tudod, nem tudod!

— Mit nem tudok?

— Te nem tudod, milyen vagyok én; szeretni foglak még, de nem lehetek többé a feleséged; szenvedhetek bármennyit, de nem fogok változhatni soha többé! Érted, mit jelent ez: «*Soha többé?*»

Franco magához vonta a gyöngéd, lihegő alakot, megszorította kezeit, hogy majd eltörte és elfojtott hangon mondta:

— Hinni fogok, igen, hinni fogok neked!

Lujza, a ki könnyes szemekkel nézett reá, ennél többet kivánt.

— Hinni *fogok*? — szólt. — Hinni *fogok*?

— Hiszek, hiszek!

Igazán hitt is neki, de a hol harag van, ott mindig van kevélység is. Nem akarta magát mindjárt egészen megadni; hangja inkább előzékenységre, mint meggyőződésre vallott. Mindketten szótlanok voltak, tartották egymás kezeit, majd távolodni kezdtek egymástól, észrevétlen mozdulattal. Végre Lujza szeliden, egészen kibontakozott. Szükségét érzte annak, hogy ezt a hallgatást megtörje, meleg szavakat nem talált, hideget nem akart szólni, elkezdte tehát további magyarázat nélkül beszélni, hogyan tudta meg Gilardonitól baljóslatú utazását Lodiba. Nyugodt hangon beszélt, nem épen hidegen, de szomorúan, leülve az asztal mellé, férjével szemközt. Mialatt elmondta a tanár bizalmas közléseit, Franco újból tűzbe jött s minduntalan félbeszakította:

— Nem mondtad neki ezt? — Nem mondtad neki amazt? — Nem mondtad neki, hogy ostoba? — Nem mondtad neki, hogy marha?

Lujza első izben hagyta beleszólani, azután tiltakozott. Hisz már megmondta, hogy eliszonyodott Gilardoni ügyetlenségén; szinte úgy látszik most, mintha férje kételkednék ebben! Franco elhallgatott, de rosz kedvvel.

Mikor az elbeszélésnek vége volt, ismét nekiment az együgyű bölcsnek, úgy hogy Lujza védelmére kelt. Jó barát ő, a ki súlyosan, nagyon súlyosan hibázott, de jó szándékból. Hova vezetnek Franco elvei a felebaráti szeretetről, a sértések megbocsátásáról, ha még annak sem bocsát meg, a ki jót akart vele tenni? Itt azután olyan dolgokra is gondolt, melyeket nem mondott meg. Arra gondolt, hogy Franco nagyon is megbocsát ott, a hol a bocsánat őrültség, ellenben nem bocsát meg eléggé, a mikor a legegyszerűbb józan okok szólanak mellette. Franco, hallván beszélni a felebaráti szeretetről, felingerült, nem merte mondani, hogy hasonló támadáson felülállónak érzi magát, hanem visszavágta az ütést, nem épen nagylelkűen.

— Ime! — kiáltott fel, elhallgatva azt, a mit alattomban értett. — Te véded őt! Lám!

Lujza vállai idegesen megrándultak, de hallgatott.

— S miért nem beszéltél te? — folytatta Franco. — Miért nem beszéltél el nekem mindent azonnal?

— Mert a mikor szemrehányást tettem Gilardoninak, ez könyörgött, hogy hallgassak és én azt hittem, hogy hiábavaló volna a dolog megtörténte után neked ily nagy kellemetlenséget okozni. Az év utolsó napján, a mikor haragba jöttél, el akartam neked beszélni, a mit Gilardoni reám bizott, emlékszel? De te határozottan nem akartad. Nem ragaszkodtam hozzá azért sem, mert Gilardoni megmondta a nagymamának, hogy mi nem tudunk róla semmit!

— Nem hitte el! Természetesen!

— S ha én beszélek is, mit segít az rajtunk? Így legalább Pasotti bizonyára megérthette, hogy te semmit sem tudsz!

Franco nem felelt. Ekkor Lujza kérte, hogy mondja el párbeszédüket és hallgatta szemhunyorítás nélkül. Kitalálta a gyűlölet élességével, hogy ha Franco elfogadta volna a hivatalba-lépést, előjött volna az utolsó feltétel is: elválni a bácsitól, a politikai okokból elcsapott tisztviselőtől.

— Bizonyos! — szólt. — Ezt is kivánta volna! Söpredék!

Férje összerezzent, mintha ez a korbácsütés őt is érintette volna.

— Lassan — szólt, — ilyen szavakkal! Először is, csak a te feltevésed, azután . . .

— Az én feltevésem? S a többi? Ilyen aljasságot javasolni neked?

Franco, a ki Pasottinak dühösen megfelelt, most feleségének csak lanyhán válaszolt.

— Igen, igen, de végre is . . .

Most már az asszony lett heves. Az a gondolat, hogy a nagymama a bácsi elhagyását merészelte volna nekik inditványozni, szinte megőrjitette.

— Legalább azt ismerd be, — így szólt, — hogy kegyeletet nem érdemel! Istenem, ha meggondolom, hogy az a végrendelet még megvan!

— Ah! — kiáltott fel Franco. — Ismét ide térünk vissza?

— *Ide térünk vissza!* Van-e jogod még azt kivánni, hogy én még csak ne is gondolkozhassam, ne is érezhessek úgy, a hogy neked nem tetszik? Aljas volnék, megérdemelném, hogy rabszolga legyek s nem akarok lenni egyik sem.

A lázadó, a kit Franco nem egyszer meglátott, megérzett a szerető lényben is, az egyéniség, kinek értelme büszke és erősebb a szeretlemnél, a kit sohasem tudott egészen meghódítani, ime most szemben állt vele, szinte reszketve fellázadásának tudatában.

— Jól van, — mondta Franco, magában beszélve. — Aljas volna, rabszolga volna. Már arra sem emlékszik talán, hogy holnap elmegyek?

— Ne menj el! Maradj! Teljesítsd szegény öregatyád akaratát. Emlékezzél arra, a mit a Maironi-vagyon eredetéről beszéltél nekem. Adj vissza mindent a Nagykórháznak. Tégy igazságot.

— Nem! — felelt Franco. — Ezek chimaerák! A czél nem szentesíti az eszközöket. Különben nálad az igazi czél a nagymamát sújtani. A kórháznak ez a históriája az eszköz, hogy azt igazold. Nem, sohasem fogom felhasználni azt a végrendeletet. Ezt kijelentettem Pasottinak is olyan szavakkal, hogy arczul köphetne, ha megváltoznám! S holnap reggel elutazom.

Hosszú hallgatás következett. Azután a két hang folytatta a párbeszédet, fagyosan és szomorúan, mintha most már mind a két szivben halva volna valami.

— Meggondoltad, — szólt Franco, — hogy atyámra is becstelenséget hoznék?

— Mivel?

— Először is az intézkedések sértő alakja által, s azután, mert azt a gyanut kelteném, hogy atyám részes volt a végrendelet eltitkolásában. Ám te nem érted ezeket a dolgokat. Mit törödöl te vele?

— De hisz nem kell eltitkolásról beszélni. Előfordulhat, hogy nem találták meg a végrendeletet.

Újabb hallgatás. Még az asztalon égő faggyúgyertyának is gyászos formája volt.

Lujza felkelt, felemelte a földről a szépapa csizmáját és készült munkáját megkezdeni. Franco az ablakhoz menve, az üveghez támasztotta homlokát. Ott maradt egy darabig, elmerülve az éj árnyainak szemléletében. Azután csendesen mondta, a nélkül, hogy fejét megfordítaná:

— Soha, soha a te lelked nem volt egészen az enyém.

Semmi felelet.

Most megfordult s kérdezte feleségét, egészen harag nélkül, azzal a kimondhatatlan szelidséggel, mely a testi és lelki lehangoltság pillanataiban szokása volt, vajjon házasságuk kezdete óta megtörtént-e, hogy hibázott ő vele szemben? A felelet egy észrevehetetlen «nem» volt.

— Akkor tán nem szerettél annyira, mint hitted?

— Nem, nem, nem!

Franco nem volt biztos, hogy jól értette-e, s ismételte:

— Nem szerettél?

— De igen, nagyon.

Lelke ismét felemelkedett, a szigorúság egy árnyalata visszatért hangjába.

— S akkor — így szólt, — miért nem adtad nekem egész lelkedet?

Lujza hallgatott. Előbb már hiába próbálta folytatni munkáját. Kezei remegtek.

(Folytatása következik.)

«TÉLI REGE.»

Goldmark Károly új operája. Szövegét Shakespeare nyomán írta: Willner A. U., fordította Dóczi Lajos. Bemutatta a M. Kir. Opera 1908 április 30-án.

Másfél évtized mulva teljes háromszáz éve lesz, hogy a nagy drámaköltők legnagyobbika: Shakespeare meghalt. De szelleme, költői alkotása ma is olyan eleven életet él, mint egyetlen régi költőé sem; a mellett eléri a dicsőségnek azt a magas fokát is, hogy megihleti más művészetek alkotó tehetségeit. Festők ma is szívesen ábrázolnak az ő drámáiból vett hősöket és jeleneteket; zeneszerzők is örömest röpítik képzeletüket Shakespeare világába: hogy csak az újabb nevezetes operákat említsük, a nemrég elhúnyt Verdi ugyaninnen vette utolsó két művének szövegét (Otello, Falstaff). Hogy a keszthelyi születésű, de élete javát idegenben töltött Goldmark, magyar zenét igényelő magyar tárgy helyett, a britt költőriásnál talált magának való feladatot, azt eleve is szerencsés választásnak lehetett mondani; most, hogy a «Téli rege» előttünk áll, a siker csak igazolja a kedvező jóslatot.

Goldmarknak legkimagaslóbb, igazi mesterműve kétségkívül a «Sába királynője»; ez az opera az utolsó félszázad zenei termelésének egyáltalán egyik remeke, hiszen az ifjúi és férfi évek forró érzése, izzó képzelete és a művészi gond hosszas csiszoló munkája közösen hozták létre. Igazságtalanság volna ehhez a műhöz mérni a jó harmincz évvel újabbat, a «Téli regét», nem mintha az újdonság akkor nem állná meg helyét, hanem azért, mert — a számtan elemi törvényei szerint is, — csak egynemű mennyiségeket lehet összehasonlításhoz használni; az említett két dalmű hősei, cselekménye, színhelye és gondolatvilága pedig egyáltalában nagyon eltérnek egymástól. Király, királyi leány, ünnepi felvonulás sat. mind a kettőben van ugyan, de ez csak külsőség.

A «Téli regét» — a Nemzeti Szinházban most folyó Shakespeare-ciklusból kimaradt darabot — az olvasó bizonyára ismeri: operaszöveggé átalakítva, csak utolsó, ötödik felvonása maradt úgyszólván érintetlenül; az első kettőt, valamint a második kettőt is, egy-egy felvonássá húzta össze Willner, a kinek más operaszövegeit («A házi tücsök», «Berlichingeni Götz») súlyos megrovás érte, de a ki most igazán ügyes, mindenesetre elfogadható munkát végzett. Az operaszöveg szerint tehát:

I. felvonás: Leontész, az ó-kori Sziczilia királya, már egy év óta vendégül látja gyermekkori barátját, Polixenész királyt, ki végre haza akar térni Bohémiába. Hosszas távollét után megtapsolja Leontész neje, Hermioné, a kinek időközben leánykája született (Perdita); férje unszolására ő is maradásra kéri Polixenészt, a ki, ime, most enged. Ez hirtelen és borzasztó féltékenységet kelt Leontészben: kiadja a rendeletet, mérgezzék meg királyi vendégét. Udvari embere azonban, a becsületes Kamilló, felfedi az ármányt Polixenésznek és megszökteti őt a veszély elől. Leontész irtózatos haragra gyúl: nejétől elraboltatja az újszülöttet — vigyék a sivatagba, falják föl a vadállatok! Paulina udvarhölgy férje: Antigonus, eleinte hiába csitítja az elvakultat: szerezzen bizonyosságot a jósdától; de csakhamar jön az orákulum üzenete: «a királyné ártatlan; a király utód nélkül hal meg, ha fel nem leli leányát.» Leontész nem akar hitelt adni a jóslatnak, hiszen van kis fia; de egyszeriben hírül hozzák, hogy a porig alázott Hermioné s a megrémült fiúcska — halottak. Leontész megrendülten látja be, hogy eszeveszettül cselekedett.

II. felvonás: Tizenhat évvel később, Bohémiában a pásztorok vígan ünneplik a gyapjúnyírást; csak az öreg Valentin leánya, ez előkelő külsejű Perdita, nem tánczol; tiszta szerelemmel ragaszkodik Florizelhez, a kiről annyit tud, hogy előkelő fiatalember, s a kit általában gazdag kereskedő fiának hisznek. Pásztornak öltözve jön Polixenész, Kamillóval, hogy meggyőződjék: besugóinak igazuk van-e? Florizel, a királyfi, nem sejti, hogy atyjával áll szemben, s őt elvállalja tanú gyanánt a leánykéréshez. Valentin már igent mond, de Polixenész felfedi kilétét és királyi hatalmával büntetést szab fiára és a pásztorcsaládra is — s eltávozik. Kamillo az ismét, a ki a szökés tanácsával megmenti a veszélyben forgókat: a fiatalok el is indulnak, oltalmat keresni — Sziczilia királyánál. Valentin pedig elmondja Polixenésznek, hogy ő csak nevelő atyja Perditának.

III. felvonás: Leontész váltig siratja az ártatlanul halálba kergetett Hermionét, a kinek emlékét Paulina is segíti ébrentartani. A legjobb indulattal fogadja Florizelt, még inkább Perditát; el is rejti őket, mikor Polixenész partraszálltát hallja. Ifjúkori barátjával könnyek közt karolják át egymást; Kamillo előmutatja a Valentintól kapott írást, ez bizonyítja, hogy Perdita: Leontész leánya . . .

Új szín: Hermioné sírja, a királynőnek új, életnagyságú szobrával. Itt keseregnek valamennyien, míg a szobor gyanánt szereplő Hermioné, a kit annyi éven át Paulina rejtegetett, le nem száll talapzatáról. Boldogság költözik minden szívbe.

«Hisz rege az, mit néktek ma kitárok,
Mint téli estén hallják szívesen . . .»

így mondja a II. felvonás előtt felhők közt megjelenő tündére az Időnek. Rege, szívhez szóló szép mese — olyan zene köntsébe öltöztetve, a mely maga is sokszor meseszép, csillogó, elbűvölő. A (szüneteit leszámítva) harmadfélórás darab egy-egy sötétebb hangulatú, nyomasztó jelenetét hosszúnak érezzük, de kilenczven százaléka értékes, gyönyörködtető és kár, hogy épen az ifjú pár szerelmi kettőse a darab közepén:

Ó édes emlék, hol szembe' szem
Először érzi varázsát,
Ó édes emlék, hol szív sziven
Először találja mását —

az egyetlen elhibázott, mert lendület nélküli és mesterkélt részlet. Ezt leszámítva: a «Téli rege» zenéje, ha többé nem is lángelmére való, de imponáló tehetségnek, s a mai nagy igényű kor teljes tudásának érett, zamatos gyümölcse. Kezdve a kissé darabos és érzelgős, de mégis megragadó megnyitón, a barátkozó királyok, a megjelenő Hermioné, a gyanút elszenvedő Polixenész tépelődése («Ó embersors»), a hajósok alkonyi dala, a királyné altatója és az elvakult férj ellen nemes védekezése («Mit ér az évek benső, hű szerelme»); a II. felvonás szinte egészen, főleg a bájos tánczzene; a III. felvonás bekező gyászhangjai, Leontész apai szívének ösztönszerű megnyilatkozása, a kriptajelenet egymást érő megindító s megrázó mozzanatai — megannyi szebbnél-szebb, szívhez szóló és eredeti, a pásztori felvonásban csodálatos üdeségével is ható, művészi zenei részlet; tele wagneri merészet átmenetekkel, de a wagneri vezérmotivum-elv nélkül, egyben dallamos, kifejező és modern; és még bámulatosabb, hogy ennyi szépnek teremtéséhez 75 éves korában fogott hozzá a ma is teljes szellemi erejének birtokában levő, galambfehérhajú Goldmark!

K. I.

SPEKULÁNSOK ÉS SPEKULÁCZIÓ.

A Panamától a Rochette-botrányig, mely mostanában foglalkoztatta a világot és még ma is izgatja a franczia kistőkéseket, — sőt már a Panama-előtti időktől fogva is, Francziaország a kellő anyagi alapozás nélkül felépített nagyszabású spekulációk klasszikus hazája. A Humbert és a gyémántcsináló Lemoine esetéről és hozzá hasonlókról itt nem szólunk, mert ezek más lapra: a többé vagy kevésbbé geniális csalások rovására tartoznak.

Szokás a spekuláczió fogalmát szembe, sőt ellentétbe állítani a szolidság fogalmával. A ki ezt általánosságban teszi, minden esetre téved. Mert spekuláczió és szolidság nemcsak hogy összefér egymással, hanem szükségszerűen megköveteli és kiegészíti egymást. A fődolog minden esetre az, hogy a spekuláczió, mint mondani szokták, «egészséges» legyen. És egészséges a spekuláczió nem csak ott, a hol rendelkezésére áll a megfelelő pénz és termelés, hanem egészséges még akkor is, ha csak a termelés lehetősége van meg, de a joggal nyerességnek remélt üzlethez kölcsön utján szerzi meg a hiányzó tőkét.

Kevéssé szolid mellékize van a spekuláns tervezgetésének és számitgatásának akkor, midőn sem a kész vállalat, sem a hozzá való pénz nem áll rendelkezésére. De még az ily levegőben függő spekuláczió is rejthet magában egészséges gondolatot. Csak az a baj, hogy a legtöbb esetben nem gyümölcsöztetik észszerűen, mert a spekuláns számitása annyira a szélsőségekben mozog, hogy nem látja meg a reális lehetőségeket. De azért még ezeket az eszményi spekulácziókat sem lehet feltétlenül elitélni.

Merőben különbözik a spekulácziónak ezektől a nemeitől az a spekuláczió, melynek nem is nagy erő vagy igazi becsületes szándék a rugója. Az, a ki ilyen spekulácziót adja magát, a legtöbb esetben fényesen és nagylábon él, és többnyire nem is akar elérni más czélt, mint azt, hogy az ily életmódra való vágyát kielégithesse. A hatása és eredménye az ily fajtáju spekulácziónak mindig ugyanaz: a vakon bizó tőkepénzesek, különösen pedig a takarékosságra hajló kisvagyonu emberek elvesztik pénzüket, sokszor koldusbotra is jutnak.

Rochette Raoul, a leleplezett franczia szélhámos, kétszázmillió frankot harácsolt el ily módon a franczia kistőkések pénzéből. Spekulácziónak egész szövedékében egyetlenegy fonalszálát sem lehet találni a becsületes szándéknak, kezdve attól a naptól, midőn a volt pinczér — három évvel ezelőtt — jelentéktelen vagyonnal rendelkezve, de mégis harmadfél millió frank mozgósításával, megalapította a Crédit miniert. Hihetetlenül nagy bizalmat tudott kelteni maga iránt ez a geniális csaló. Vonzó egyéniségével — a legtöbb nagy szélhámos ilyen — és látszólagos sikereivel annyira el tudta terelni a figyelmet spekulácziói-nak feneketlen hamisságáról, hogy csak úgy özönlöttek a milliók például a nervai bányarészvényeiért, holott neki magának szándékában sem volt, hogy ez egyébként értéktelen és régen felhagyott műveket valaha is hasznothajtóvá tegye. A *mines della Nerva* — úgy mondotta — a spanyol Sierra-vidék hegylánczolatai közt vannak. Fotografikus felvételekben gazdag népszerű füzetek hirdették, hogy a bányák teljes üzemben, vasutaik forgalomban vannak és a képeken látható sok vaggon roskadozik az értékes ércztől és ásványnemőtől. Valósággal pedig úgy állt a dolog, hogy egyáltalán semmiféle munka nem folyt e bányaterületen. Az embernek három álló napig kellett öszvérháton járni a hegyek közt, hogy Nervába juthasson. E bányákat valaha a rómaiak nyitották meg, de már ők felhagytak művelésökkel. Oly kevés bennök az ércz, hogy szakember nem vállalkozott volna üzembe helyezésökre. Szenet csak óriási költséggel lehetett volna szállitani kohóiba, a vasút pedig ezen a környéken sohasem válhatott volna jövedelmezővé. Rochette mégis azt hirdette, hogy tizenötezer munkása dolgozik e bányákban, holott valósággal nem volt ott több tizenöt emberénél.

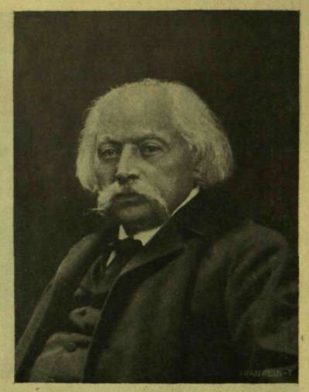

GOLDMARK KÁROLY.

Látnivaló ebből a példából is, hogy Rochette a spekulánsok legnagyobb fajtájából való. Talán kisebb szabásu, mint *Barnato*, ki húsz évvel ezelőtt délafrikai bányarészvényeivel és a new-yorki *Morse* Károly W., ki amerikai jégvállalatával külön-külön hatszázmillió korona erejéig csalta meg a világ legtapasztaltabb tőkepénzeseit, de roszhiszeműség dolgában aligha kisebb náluk. Az ily spekulánsok, bármily széditő sikereik vannak, nem méltók reá, hogy letörésüket egy sorban emlegessék a spekulácziónak azokkal a tragikus hőseivel, kik, bár erejüket felülmuló koczkázatokba mentek bele, de legalább jóhiszeműek voltak. A spekulácziónak való eszményiesség tette nevezetessé például a mult század ötvenes éveiben a portugál eredetü *Péreire* testvéreket, kik a Saint Simonizmus nemes eszméiből indulva ki, alapitották meg Párisban bankjukat, a Crédit mobiliert, melylyel a szocziális igazság alapján akarták kielégiteni a kisemberek hiteligényeit. De rajtok is bebizonyosodott, hogy a kellő alap nélkül megkezdett számitgatás és tervelgetés ujabb és ujabb spekulácziókba hajtja az embert, a melyek, minthogy reális alapjuk nincs, végre is felidézik az elkerülhetetlen katasztrófát. Hogy a két Percire testvér csakugyan eszmében gazdag rendszerre alapitotta spekulácziói, kitünik Percire Izsák műveiből is, a melyek bizonyos nagy szempontok szerint igyekeznek megoldani a pénzügyi kérdéseket.

A hires *Strousberg* doktor esetében is félre nem ismerhető módon jelentkezik a spekuláns tragikuma. Az ő nagy vasutvállalatainak a kellő pénzalap, a tőke hiánya miatt, végre is nagy összeomlással kellett végződniök. Így bukott bele ez a kétségtelenül nagyszabásu spekuláns, mértéktelen hitelműveletei következtében, németországi és romániai vasuti vállalkozásaiba s a Magyar Éjszakkeleti vasut

Kossak fényképe.

GOLDMARK KÁROLY «TÉLI REGE» CÍMŰ OPERÁJÁNAK ELŐADÁSA AZ OPERAHÁZBAN. Részlet a III. felvonásból.

KOSSUTH FERENCZ ÉS KÖZÉPÜTT KOSSUTH LAJOS TIVADAR A GYÁSZOLÓ KÖZÖNSÉG KÖZT.

építésébe is, melyre az 1868. évi XIII. törvényczik adta meg az engedélyt. Magyarországon sokan emlékeznek még Strousberg nevére. Itt élt és járt köztünk s az Éjszakkeleti vasút (64 és fél mérföld hosszu vonal) legkedvesebb vállalkozása volt. Államférfiak és országgyülés bizalommal támogatták s a jelentékeny állami kamatbiztositás lehetővé is tette számára, hogy részv[illegible] kibocsátás utján előteremtse az építéshez sz[illegible]ges negyvenhét millió forintos alaptőkét. [illegible] az építést nagy mértékben drágitó természeti akadályok és a franczia-német háború következtében támadt pénz- és munkáshiány nehéz próbáját Strousberg anyagi ereje nem állotta meg és a spekuláns kénytelen volt visszavonulni, átadva vállalatát a bécsi Union-banknak, mely az épitést aztán be is fejezte. Strousberg elvonult Magyarországból, de egy ideig még felszinen tartotta magát. Berlinben fényes palotában élt, gyönyörű magyar négyes fogaton járt, nyugtalan vállalkozó kedve ujabb meg ujabb vállalatokba hajtotta — a többi közt ő alapitotta meg az első krajczáros (2 pfenniges) ujságot Berlinben — mig végképen el nem hagyta a szerencse és tönkre nem ment. Hogy ő sem volt minden idealizmus nélkül való spekuláns, bizonyitják később, börtönében irt munkái, melyek nem közönséges pénzügyi genieről tettek tanubizonyságot. Berlinben halt meg huszonnégy évvel ezelőtt. Szerencséjének napjaiban sok őszinte bámulója volt. Maga Bismarck is valóságos boszorkánymesternek tartotta, a ki értéket csikar ki még a földből is.

Mostanság nagyon hajlandók az emberek az «amerikai» jelzővel ruházni fel minden merész és kevéssé szolid spekulációt. Nincs igazuk benne. Mert az amerikai nagy spekulánsok, a trust-mágnások, nem levegőben függő spekulacióval jutottak roppant vagyonukhoz és hatalmukhoz, hanem a munka és a termelés forrásainál gazdagodtak meg. Példa reá *Carnegie*, az acélkirály, ki Pittsburgban szerény alapon kezdette s utóbb, nagy sikerrel és óriási arányban folytatva az acélgyártást, idő multával magához ragadta a korlátlan uralmat az amerikai acélpiaczon s letörte az európai versenyt, melynek utóbb veszedelmes konkurrense lett magán az európai kontinensen is. De sem Carnegie, sem Rockefeller, sem a milliárdok többi amerikai urai nem mentek volna sokra nagyszabásu spekulacióikkal, ha nem sikerült volna a maguk vagy elődeik produktiv munkájával megvetni a nagyszabású spekuláció nélkülözhetetlen alapját: a millióikat.

A KOPORSÓT KIHOZZÁK A KÖZLEKEDÉSI MÚZEUMBÓL.

A HALOTTAS KOCSI.

TÜRR ISTVÁN TEMETÉSE.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Isten rabjai. Az egyik ember a pénznek a rabja, a másik a pompáé, a harmadik a nagyravágyásé, a negyedik az asszonyé. A kit mind e hívságos világi dolgok nem vonzanak, a ki minderről lemondva Istennek s az ő dicsősége szolgálatának szenteli magát, szakít minden gyönyörrel, kolostorba zárkózik, szenved és nélkülöz, munkálkodik és imádkozik, — szóval a szerzetes barát és az apácza: az az *Isten rabja*. Ezekről szól *Gárdonyi* Géza új történeti regénye. Színhelye a Margitsziget, ideje a tatárjárásra közvetlenül következő idő, szereplői a szigeti dominikánus barátok és apáczák. Központja a szűz királylány, Margit, az apácza-kolostor legbájosabb, legelőkelőbb, de egyúttal legájtatosabb és legalázatosabb lakója. De az ő alakja alig néhányszor villan meg közvetlenül az olvasó előtt, csak tükörképét látjuk az egyszerű, becsületes Jancsi fráter lelkében, a melyben állandóan úgy ragyog, mint a nap a tengerszem tükörében. Attól fogva, hogy mint paraszti kertészfiú először meglátta a kolostorba bevonuló gyermekleányt, Jancsi barátnak tudva és tudatlanul ő irányítja gondolatait s ő tölti meg lelkét sajátságos, napsugár-tisztaságú szerelemmel, melyet az alattvalói hódolat, a hazafias érzés, a vallásos áhitat beleszövődő érzései tesznek földfelettivé, de egyúttal kielégíthetetlenné is. Ez az érzés tulajdonképen a regény belső témája, Gárdonyihoz, az ő naivságig egyszerű, de talán épen azért bájos romantikájához méltó, — folytatása a kitűnő ítő újabbi egy-két regényének, melyekben arról igyekszik számot adni magának és az olvasónak, hogy mikép képzeli ő a szerelmet érzékiség nélkül. Külső tárgya a regénynek a XIII. század közepi Magyarország életének, népe állapotának művészi rekonstruálása. Az előbbi, Jancsi barát lelki élete, nagyon finom árnyékolással, érett művészettel van megcsinálva: a kis parasztgyerek ott kalandozik a Margitsziget bokrai, fái közt, ábrándozva a még nem látott királyleányról, aztán a veszprémi apáczák s köztük a kis Margit megérkezése az új szigeti kolostorba, az első találkozások: mikor a kis Jancsit megszólítja a kolostor falán át a kis Margit, hogy dobja be a kiröpült labdát, aztán mikor a fiú a klastrom-udvarban vizet merít neki, — mindezekben a bájos képekben pompásan van megírva, mint elegyednek össze a kis fiú lelkében a tündérmesék, a gyermeki képzelet s a valóság képei s mint vernek gyökeret lelkében, hogy majdan örökre meghatározzák sorsát. Az a hatás, a melyet a nem magaszántából noviciussá lett fiúra a zordon kolostori életben először látott dolgok tesznek, nagyon érdekes képét adja ennek az életnek; sajnáljuk, hogy aztán egy hézag következik: nem látjuk, mint törik bele az életnek született, eleven fiú a szigorú barát-életbe, csak mint kifejlett, 20 éves ifjút látjuk megint viszont a margitszigeti kolostorban. Hogy mint vívódik aztán a királylány képével lelkében, mint ragadja el álmodozásaiban a fiatal vér, melyet nem hűt le eléggé sem a klastromi fegyelem, sem a czél elérhetetlensége, mert a vágyat kiölni nem tudja belőle s hogy engesztelődik ki ez a belső harcz Margit királylány halálával egy szent, csodatévő emlékben: ennek megírásában is gazdag, nemes írói művészet van, élénk fogékonyság és szines árnyalás, — de az író hiába mesterkedik azon, hogy Margit apácza-életét közelebb hozza lelkünkhöz; önsanyargatása, szertelen ájtatoskodása annyira visszás, hogy az egész alak a regény vége felé idegenné lesz számunkra. Az apáczát látjuk csak benne, az embert nem. A környezetrajz sokkal érettebb és kifejlettebb, mint Gárdonyi korábbi történeti regényeiben, a mult dolgainak saját szemmel, elfogulatlan nézése érzik meg rajta. Nyerseségek vannak benne, az író nem egyszer magyaráz ott, a hol a rajzolt képnek magától kellene magyarázni magát, a középkori emberek ajkáról többször a töprengő mai ember szavait halljuk s a regény színvonalához nem méltó fogás az, a hogy a Halotti beszédet applikálja, arra a Verseghy Ferencztől származó ismert kijelentésre támaszkodva, hogy ez a nyelvemlékünk valami magyarul nem tudó tót barát műve. A fődolog azonban, hogy a múlt lelkét keresi, nem a történeti adatokat, nem is a dekorativ momentumokat láttatja meg benne, hanem az emberi lelket, a mely lényegében mindig egy, csak nyilatkozásaiban változó s hogy egy pár jól elképzelt és jól megrajzolt alakkal, a középkori Magyarországnak pár igen eleven és valószerűen odavetett vonásával gazdagítja képzeletünket. A regénynek valamivel nagyobb a terjedelme, mint a mennyit a tartalma elbír, de Gárdonyival öröm elidőzni még akkor is, a mikor kicsit — elidőzik.

A «Budapesti Szemle» májusi füzetében első helyen id. *Görgey* István igazítja helyre egy ujságczikknek a szabadságharcz egy-két eseményére vonatkozó adatait. *Concha* Győző czikksorozatot kezd báró Eötvös József nagy államtudományi munkájának a külföldi kritikára való hatásáról. Cherbuliez, Montalembert, Laboulaye, Tocqueville s számos egykorú kiváló német író véleményeit idézi, képet adva arról az erős visszhangról, melyet Eötvös eszméi a kultur-világban keltettek. Gróf *Vay* Péter folytatja ausztrál-ázsiai naplójegyzeteit. A szépirodalmi rovatban Blasco Ibáñez spanyol iró *A halászbárka* czímű regénye, *Vargha* Gyula nemes melancholiájú költeménye és *Gyulai* Pál egy kedves Heine-fordítása, valamint *D'Annunzio* egy elbeszélésének fordítása olvasható. Az *Értesitő* rovat több magyar és külföldi munkát ismertet. A *Budapesti Szemle Gyulai* Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hó elsején jelen meg; előfizetési ára fél évre 12 korona, egyes szám ára 2 korona.

MUNKÁSOK FÖLVONULÁSA A VÁROSLIGETBEN MÁJUS ELSEJÉN.

SZABÓ MUNKÁSNŐK A SZOCZIÁLISTÁK MÁJUS ELSEI FÖLVONULÁSÁBAN.

MULATOZÓK A VÁROSLIGETBEN, MÁJUS ELSEJÉNEK HAJNALÁN.

MÁJUS ELSEI CZIGÁNYBANDA A VÁROSLIGETBEN.

Irás a lánynak. Egy-két nagy íróval megesett, hogy néha szükségét érezte, hogy drámai vagy elbeszélő munkái közben támadt lírai hangulatait lekösse, mert különben zavarták volna főczéljaiban. Igy keletkeztek aztán, főmunkájuk mellék-terményeiül, prózában írt költeményeik. Ez érthető, mert jogosultsága van az író lelkének gyökerében. De ha fiatal, kezdő ember lép fel «prózai költeményekkel», ez biztos jele annak, hogy nem tudja, mit csináljon, érzése még nem alakult ki annyira, hogy lírává vagy elbeszéléssé differencziálódjon. Mert az, hogy valaki verses vagy prózai formában írja-e meg megirandóit, se nem véletlenség, se nem előleges eltökélés dolga, hanem a megirandó dolog természetéből folyik. Az egyik téma önmagától, természeténél fogva belekivánkozik a verses formába, a másik meg ugyanígy azt kivánja, hogy prózában, cselekményben érzékítve jelentessék meg. Ha tehát valaki nem tudja, a két forma közül melyiket válaszsza, az anynyit jelent, hogy nem tudja, mi a mondanivalójának természete. Ez illik *Drozdy* Győzőre, a ki most egy füzetre való dalt adott ki, — dalokat rím nélkül, azaz prózában. A kis füzet csupa félig lekötött, tehát félig megírt hangulat s ezért a fél dolog benyomását is teszi; néha kicsap belőle valami meleg lehellet, a melyről megérezzük, hogy az író lelkéből tört ki, többnyire azonban csak a gomolygó ködöt látjuk, a mely elfedi szemünk elől azt, a mit az író tulajdonképen mondani akart.

Az élet a művészetben. *Demjén* Zoltán ezzel a czímmel könyvet adott ki, a mely szerzője állítása szerint új és egészen eredeti megállapítását adja az eszthetika alapproblemáinak. Érdekes gondolatai vannak, a spontaneitás közvetlensége látszik rajtuk; ez az író hisz a maga igazában, hisz abban, hogy igazságai csakugyan az ő igazságai s ebben a hitében van szuggesztiv erő. Gondolkodása a misztikum felé hajlik, nincsenek megszabott határvonalai, minduntalan átcsapkod a tudomány köréből az irodalom körébe, filozofiai premisszákból költészeti következések válnak és viszont. Inkább intuitióval dolgozik, mint pozitiv tudományos módszerrel, de gondolkozik s gondolatainak igyekszik megőrizni az élettel való kapcsolatát. A művészet definicziója az ő fogalmazásában így hangzik: «a művészet életnek, világnak teremtése ember által, az istenség semmijét pótoló, egyszerű, csekély anyagból.» Ez a definiczió nem annyira új, talán nem is annyira igaz, mint a szerző gondolja, de magában is elárulja a szerzőt: misztikumát, módszerét, — még dilettantizmusát is. De nézzük e tétel kiinduló pontját: «Az ész csak különbségeket vesz észre. Az életet csak egy más élettel összehasonlítva érthetjük meg teljesen: a művészet is élet, a valóság is élet, mindegyiket csak a másikkal összehasonlítva érthetjük meg.» Meg kell vallani, a két tétel, a kiinduló pont és a végpont között érdekes út nyílik. Sok mindenfélét lehetne ellene felhozni, mi nem is mehetünk bele részletes elemzésébe, — de hogy foglalkozni vele nem kárba veszett munka, az előttünk kétségtelennek látszik.

Mozgó fényképek. Dr. *Falk* Zsigmond igen jóakaratú és ambicziózus dilettáns, művelt lelkű, jó ítéletű ember és úgy látszik, szenvedélyes szerelmese az irodalomnak, kitartóan hódol neki, nem törődve azzal, viszontszerelemre talál-e vagy sem. Ebből a szempontból nézve novelláit, melyekből most egy új kötetet adott ki, nem lehet róluk ellenszenves véleményt formálni. Egyszerű történetek, szinte naivak, de legalább nincs bennük semmi abból a nagyzolásból, a mely a mai irodalomnak nem egy egeketostromlóját annyira meg tudja gyűlöltetni. S van egy tulajdonságuk: megérzik rajtuk, hogy írójuk mekkora élvezettel és szeretettel írta őket. Ez szinte meg tudja eleveníteni máskülönben fa-ízű hangját s valami melegséget lop bele. A szerző a mellett abban a kedvező helyzetben volt, hogy igen díszes kiállításban adhatta ki könyvét: ketten is illusztrálták. *Honti* Nándor igen figyelemreméltó szövegképeket rajzolt bele, *Kovács* Károly pedig tetszetős, sőt néha finom színes szélrajzokat.

Nyomdászok könyve. A könyvnyomdászok szakkörének továbbképző tanfolyama igen díszes kiállítású könyvben számol be legutóbbi évi működéséről. A könyvet tipografiailag és grafikailag a tanfolyam hallgatói állították ki, hogy ezzel is bizonyságot tegyenek az ott tanultakról s a tanfolyam vezetője, *Augenfeld* Miksa és rajzoktatója, *Barta* Ernő állították össze. Van benne néhány czikkben beszámolás a tanfolyam működéséről s a nyomdászati szakoktatás főbb kérdéseiről, azután egy sereg próba-munka, finom nyomatú illusztracziók, rajzok, színnyomatok, nagy ügyességet kivánó szedés-minták stb. A szép könyv igen kedvező képet ad a tanfolyam eredményeiről.

Uj könyvek:

Isten rabjai. Regény, írta *Gárdonyi* Géza. Budapest, Singer és Wolfner; ára 5 korona.

Irás a lánynak. Dalok rím nélkül. Irta *Drozdy* Győző. Esztergom. Laiszky János könyvnyomdájában; ára 2 korona.

Az élet a művészetben. Irta *Demjén* Zoltán. Budapest, Athenaeum; ára 1·60 korona.

Mozgó fényképek. Elbeszélések, írta dr. *Falk* Zsigmond. Singer és Wolfner könyvkereskedése; ára 5 korona.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Érsekujvári GYARMATHY ZSIGMOND, kir. tanácsos, volt negyvennyolczas honvédfőhadnagy 77 éves korában Bánffyhunyadon. Az elhunyt tagja volt a kolozsvármegyei törvényhatósági és közigazgatási bizottságnak, főgondnoka a református egyházmegyének, azonkívül elnöke és alapító tagja számos társadalmi, kulturális és közgazdasági intézménynek. — DARÁS JÁNOS, szobrász 31 éves korában Budapesten. Az elhunyt, a ki Zumbusch bécsi tanárnál dolgozott, törekvő és tehetséges tagja volt a művészvilágnak. Budapesten a Várbazárban kapott a kormánytól műtermet. Szorgalmasan dolgozott s több sikerült munkájával vett részt a tárlatokon, most is kiállított egy márványból faragott siremléket. Ő csinálta a kormány megbizásából a Konstantinápolyban nyugvó magyarok siremlékét. Több nagyobb méretű munkát hagyott félbe. — WENCKHEIM HENRIK gróf, főrendiházi tag, néhai Wenckheim Antal gróf fia, 51 éves korában. — PODVINECZ DANI, budapesti gyáros, a Malomépítészeti gépgyár Podvinecz és Heisler czég beltagja Budapesten. Az elhunyt általános kedveltségnek örvendett s a gépipar terjesztése, meg az automobilgyártás terén Magyarországon különös érdemeket szerzett. — LÁGLER ALFRÉD dr. ügyvéd, királyi törvényszéki hites tolmács, Sopron város tiszteleti tiszti ügyésze, a soproni evangelikus liczeum, a balfi és harkai ág. ev. gyülekezetek felügyelője, 56 éves korában Sopronban. — Marosnémeti BALIKA FERENCZ dr., 37 éves korában Nyirmegygyesen. — KUBÁNYI BÉLA, főgimnáziumi tanár 54 éves korában Eperjesen. — Székelyudvarhelyi KOVÁTS IZSÁK LAJOS, kassa-oderbergi vasuti nyug. főmérnök, 59 éves korában Zsolnán. — Hertelendi és vindornyalaki HERTELENDY BÉLA, posta- és távirófőtiszt 47 éves korában Budapesten. — RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, nyug. állami elemi iskolai igazgató, az arany érdemkereszt tulajdonosa, Rippl-Rónai József festőművész atyja 70 éves korában Kaposvárott. — KAMINSZKY MIHÁLY kir. közjegyző, Ugocsa vármegye törvényhatósági bizottságának tagja 56 éves korában Nagyszőllősön. — Galántai GALGÓCZY JENŐ, Pozsony vármegye első aljegyzője, 45 éves korában Pozsonyban. — Csejtei BORÓCZY ISTVÁN, gimnáziumi tanuló, 17 éves korában Dombóváron. — DOLNAY IGNÁCZ, nyug. cs. és kir. huszárkapitány Pozsonyban. — BALÓ MIKLÓS, végzett jogász, székesfővárosi fogalmazó-napidíjas 23 éves korában Budapesten. Az elhunytban Baló Géza dr. posta- és távíró-igazgató fiát veszítette el. — GARTNER ANTAL, nyug. honv. minisztériumi osztálytanácsos 83 éves korában Budapesten.

Özv. FISCHER FERENCZNÉ, szül. Singer Johanna, 105 éves korában Győrött. — Özv. BELLAAGH JÓZSEFNÉ dr.-né, szül. Hegedüs Mária Kornélia, 90 éves korában Budapesten. — Özv. GRILL KÁROLYNÉ, szül. Maader Vilma, 80 éves korában Budapesten. — Özv. CSIMA JÁNOSNÉ, szül. Hayden Mária, 68 éves korában Nagykanizsán. — PRIMÓCZI SZENTMIKLÓSSY AUGUSZTA, 59 éves korában Rimatamásfalun. — MAYER MÓRNÉ, szül. Gráner Emma, Mayer Mór gyujtógyáros neje Szombathelyen. — MÓRICZ GÉZÁNÉ, szül. Lukonits Jozefa, 53 éves korában Győrött. — DÖRGŐ LAJOSNÉ, szül. Dörgő Róza, 43 éves korában Mezőturon. — UGRON JOLÁNKA, ifj. Ugron János és neje, szül. Mirtse Ágnes 17 éves leánya Kovásznán. — BALÁS ERZSIKE, Balás Mihály és neje, szül. Dezső Erzsébet négy éves leánykája Budapesten.

SAKKJÁTÉK.

A 2588. számú feladvány Berry C. V.-től.

(A «Hampstead and Highgate» feladványversenyén az I. díjat nyerte.)

SÖTÉT.

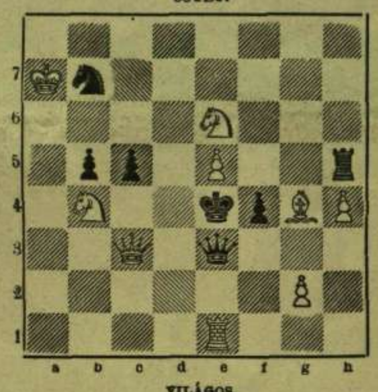

VILÁGOS.

Világos indúl s a második lépésre mattot ad.

2559. sz. feladv. megf. Schuster Zsigmondtól, Budapesten.

Világos	Sötét.	Világos a.	Sötét.
1. Hf8—e6	d7×e6	1.	d7×c6
2. Bc6×e6 †	Ke4×d4	2. Ve2—d1	c5×d4
3. Ve2—c4 † matt.		3. Vd1—c4 † matt.	

b.		c.	
1.	c5—d4	1.	Hb7—d6
2. He3—g4 †	Ke4—d5	2. He6×c5 †	Ke4×d4
3. Ve2—g3 † matt.		3. Ve2—b2 † matt.	

Helyesen fejtették meg: Merényi Lajos. — A *«Budapesti Sakk-kör»* — A *«Budapesti III. ker. Sakk-kör»* — Ludányi Antal. — Wyschogrod Pál. — Beer Mór. *(Budapest).* — Németh Péter *(Csongor).* — Kintzig Róbert *(Fakert).* — Müller Nándor *(Szombathely).* — Hoffbauer Antal *(Lipótvár).* — Szabó János *(Bakony-Szentlászló).* — A *«Győri Sakk-kör».* — Székely Jenő. — Mészely József *(Győr).* — A *«Zbořói Társaskör».* — A *«Kalocsai Katolikus Kör».* — Veöreös Miklós *(Zircz).* — Ifj. Hubay Bertalan *(Bodzásujlak).* — A *«Dunaföldvári Egyenlőségi kör» (Dunaföldvár.)* Barcsa Mihály *(Biharudvari).* — Csolnoki István *(Hajduhadháza).* — A *«Leibiczi Gazdasági Casinó» (Leibicz).* — Lustyik János és Szivák János *(Alberti-Irsa).* — *«Csengeri Casinó» (Csenger).* — Király Mihály *(Zenta).* — Kunz Rezső *(Temesrékás).* — Csatáry György. — *Sárospataki Olvasó Egylet (Sárospatak).* — Szűcs Károly. *(Bucsatelep).*

Szerkesztői üzenetek.

Dalok. I. II. Kisebb igényű helyen elkél az ilyen vers, — nekünk kényesebbeknek kell lennünk, magasabb mértéket kell alkalmaznunk.

Május. Jaszenova. Az első a jobbik, de ez sem elég erős nekünk; a másik semmitmondó apróság. Talán mást, mélyebb, frissebb dolgot is kaphatunk.

Kitüntetés. Igy, a hogy meg van írva, csakis magaa száraz tényt látjuk meg benne, hangulatából, lelkesedéséből, mindazokból az érzésekből, melyeket az eset a gyermekben keltett s melyeket ma emléke a férfiban kelt, — semmit. Pedig a vers tulajdonképeni tárgya ez volna.

A ma gyermeke. Van benne egy szilánk a mai ember lelkéből, de épen csak egy szilánk s az is elbujtatva a szintelen, fáradt kidolgozásban.

Telhetetlenség. Ez a vers azt bizonyítja, hogy minden jargont el lehet sajátítani, nem is nagyon sok ügyességgel. Mert ez a hang csak annál eredeti, a ki először használta, a többieknél, a kik tőle tanulták el, modor és jargon. Az utánzás mindig utánzás marad, akár Horatiust utánozza valaki, akár a legfrissebb új költőt.

Nem közölhetők továbbá: A mikor csak. Feleségemhez. — Szülőföldemhez. — Jöjj, tavasz, jöjj. — Virágzó almafák alatt. Halotti dal.

KÉPTALÁNY.

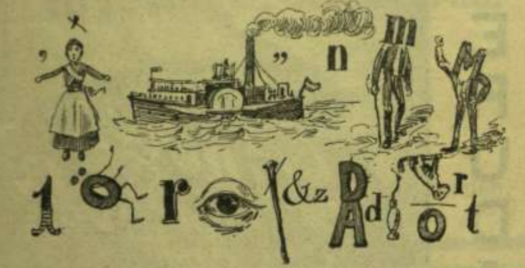

A 15-ik számban megjelent képtalány megfejtése: *Béketürés kulcsa az örömnek.*

Felelős szerkesztő: **Hoitsy Pál.**

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

Eljegyzési - Lakodalmi - Damast - Eolienne - **Selyem** és «Henneberg»-selyem 75 kr.-tól feljebb, bérmentve és vámmentesen. Minta postafordultával. Megrendelések bármely nyelven in ézendők: 11990

an Seidenfabrikt. Henneberg in Zürich.

A Bór- és Lithion-tartalmú **gyógyforrás Salvator** kitünő sikerrel használtatik vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmainál és köszvénynél, a czukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál.

Húgyhajtó hatású!

Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tiszta!

Budapest főraktár Édeskuty L. urnál. 11999

Első Leánykiházasító Egylet m. sz. Gyermek- és életbiztositó intézet Budapest, VI., Teréz körut 40—42. Alapittatott 1863-ban.

Folyó év április havában 1.469,300 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 1 233,400 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki. Biztositási összegek fejében 167,707 K 37 f. fizettetett ki. 1908 január 1-től április 30-áig bezárólag 6.285,800 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 5.416.500 K értékü uj biztositási kötvény állitatott ki. Biztositott összegek fejében a folyó évben 540,403 K 16 f. és az intézet fennállása óta 12.938,289 K 07 f. fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és legelőnyösebb feltételek mellett. 12051

Hasmenésre való hajlamosságnál gyors segitség szerezhető. A tejhez viz helyett csak felforralt **Kufeke**-féle gyermekliszt pótolandó és ez szabályszerü emésztést és a gyermekek sikeres továbbfejlődését fogja eredményezni. «**Kufeke**» a legjobb tápszer, mely gyorsan és biztosan, mint semmilyen más készitmény, megszüntet és megakadályoz: hányásos hasmenést, hasmenést, bélhurutot stb. «**A csecsemő**» tanulságos füzetke **ingyen** kapható az árusitóhelyeken vagy *R. Kufeke*-nél Wien III.

Zöldfüves erdőn megyek keresztül, azonban a madarakat alig hallom énekelni, mivel rút köhögésem gyötör. Egész mellem táj és a nyakam teljesen gyulladt. Mihelyt haza érkezem, én s kisérletet teszek a Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillákkal; úgy hallom, hogy azok mindennemü meghülések és elnyálkásodás ell n kitünő hatással vannak. A többi szerektől untig elegem van és látni se akarom többé. A Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillák majdnem egy negyedszázad óta vannak kipróbálva a nyak és a légzőszervek hurutos tünetei ellen. Doboza csak 1 K 25 f.-be kerül és kapható minden gyógyszertárban, drogueriában és ásványvizkereskedésben. Vezérképv. Ausztria-Magyarország részére: **W. Th. Guntzert, Wien, IV/1.** Grosse Neugasse 27. 126 2

Vesszőparipa-liliomtejszappan

Bergmann és Társa cégtől, Dresden és Tetschen E/m. a naponta beérkező elismerő levelek bizonysága szerint most és a jövőben is a leghatásosabb szappan marad az összes gyógyszappanok között, szeplő ellen, valamint gyönge, puha bőr és rózsás arczszin elnyerésére és megtartására. Darabja 80 fillérért kapható minden gyógyszertárban és drogueriában, illatszer- és fodrásztizletben. 12142

MARGIT GYÓGY-FORRÁS („Margittelep" Beregmegye) **gyomor, belek, húgyhólyag** s különösen a **légzőszervek hurutos** bántalmainál **igen jó hatású** még akkor is, ha **vérzések** esete forog fenn.

Megrendelhető: **Édeskuty L.**-nél Budapesten és a forrás kezelőségénél Munkácson. 12096

Svájczi selyem a legjobb.

Kérjen mintát tavaszi és nyári ujdonságainkból ruhák- és bluzokra: Surah chevron, Messaline ombré, Armure granité, Louisine, Taffetas, Mousseline 120 cm. széles, méterenként 1 K 20 f.-től feljebb feketében, fehérben, egyszin- és szinesben, ugymint himzett bluzok és öltönyök batist- és selyemből. — Mi csak szavatolt szolid selyemkelméket adunk el közvetlenül **magánfeleknek már bér- és vámmentve** házhoz szállitva.

SCHWEIZER & Co., Luzern U/24. (Svájcz.)

Selyemkelme-kivitel. Kir. udv. szállító.

Mikor használjuk a **Maggi-féle izesitőt** a kereszt- ✚ csillaggal ? Ha hozzávalókban takarékoskodni és mégis izletesen főzni akarunk. **Mintaüvegecske 12 fill.**

Hazai termék! *Hazai termék!*

a Mohai **ÁGNES**-Forrás

Elsőrendü természetes szénsavas natrontartalmu ásványviz.

Ideges gyomorbaj, légcső-, tüdő-, gyomor- és bélhurut, csontlágyulás, vese és hólyagbántalmak eseteiben kitünő eredménynyel használtatik, kellemes borviz. **1⁶/₁₀ literes üvegekben 42 fillér.** Üres üvegért 8 fillér térül vissza.

Mindenütt kapható. A forráskezelőség.

Főraktár **ÉDESKUTY L.** cs. kir. udv. szállitónál Budapest, V., Erzsébet-tér 8. Telefon 16—32.

Dús kebel elérése czéljából.

A müvészet szép kebelt elérni a hölgyekre nézve már nem képez titkot, mióta a **Pilules Orientales** (keleti pilulák) csodaszerü tulajdonságai ismeretesek. E pilulák tényleg azzal a képességgel birnak, hogy a keblet fejlesztik, szilárditják és ujra helyreállitják, valamint a nyak és váll kiálló csontjait elfedjék és ennélfogva a kebelnek kecses teltséget kölcsönözzenek a nélkül, hogy a derekat szélesbitenék. A **Pilules Orientales** főképen keleti növénykivonatokból állanak és **teljesen arsenikmentesek**, az egészségre mindig jóhatásúak. Hathatóságukat nem szabad más külső vagy belső használatra szánt hasonló készitményekkel összehasonlitani. Egy több mint husz éves siker igazolja a **Pilules Orientales** hirnevét és bebizonyitotta, hogy azok épugy az asszonyok, mint a fiatal leányok számára az egyedüli igazán biztos szer, melylyel dús és szilárd kebelt elérni lehet. Könnyü diskret kezelés. Tartós siker körülbelül két hónap alatt. Egy üvegcse használati utasitással K 6.45 bérmentve, utánvéttel K. 6.75. **J. Ratié, gyógyszerész Páris.** Raktárak Ausztria-Magyarország részére: Budapest: **Török József**, Király-utcza 12, Wien: **R. Pserhofer**, Singerstrasse 15. 12292

✚ Soványság ✚

Szép és telt testidomokat keleti erőporunk által, kitüntetve: Páris 1900, Hamburg 1901, Berlin 1903, 6—8 hét alatt 30 font sulygyarapodás, garantált ártalmatlan. Orvosilag ajánlva. Szigorúan lelkiismeretes. Nem szédelgés. Számos köszönőirat. Ára kartononként használati utasitással, postautalványnyal vagy utánvéttel, de portó nélkül 2 márka. Hygien. intézet. **D. Franz Steiner & Co.,** Berlin, 57, Königgrätzerstrasse 78. Budapesten kapható Török József gyógytárában Király-u. 12. 12403

30 KOR Divatos férfiruha mérték után finom szövetből „Hazai Versenyszabó" Bpest, Thököly-út 3. Vidékre minták bérm.

Rohitsch-Sauerbrunn **Stajerország.** Vasut, posta és távíró. Fönséges fekvés, élenyben gazdag, teljesen pormentes levegő. Modern kényelem. Élénk társasélet. 12263

TELJESEN RENOVÁLVA.

Császárfürdő, divatosan berendezett vizgyógyintézet. **Styria-fürdő,** ujonnan megnyitott szénsavas fürdők.

Bevált gyógyhely gyomor-, bél-, máj- és vesebajok, idült székrekedés, aranyér, epekő, elhizás, czukorbetegség, köszvény, torok- és gégehurutok, szivbajok ellen. A karlsbadi és marienbadi forrásokhoz hasonló gyógyforrások. Diätetikai és terepkurák. — Kitünő ivóvizvezeték. — Villanyvilágitás. — Lift. — Modern csatornázás.

BŐRSZÉKIPAR.

KENDI ANTAL Budapest, IV., Károly-utcza 2.

Angol bőrbutor készitése, festése és renoválása saját műhelyemben. — **Ebédlőszékek, irodafotelek** valódi bőrrel, **ülőbutor-állványok kárpitozásra. — Székátalakitások.** 12680

Serravallo

CHINA-BOR VASSAL

Hygienikus kiállitás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősitőszer gyengélkedők, vérszegények és lábbadozók számára. Étvágygerjesztő, idegerősitő és vérjavitó szer. 12666

Kitünő íz. 5000-nél több orvosi vélemény.

J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.

Vásárolható a gyógyszertárakban félliteres üvegekben á K 2.60, egész literes üvegekben á K 4.80.

RÉZBUTOR

12575 **VAS-SZOBABUTOR**

gyártmányaink, modern, stilszerü kivitelben **városi üzletünkben kiállitva** megtekinthetők. **Eladás jutányos árak mellett. Árjegyzéket ingyen és bérmentve küld**

PÁPAI és NATHAN vas- és rézbutor gyár

Budapest, VI., Andrássy-út 1. (Foncière palota).

UJ REGÉNYEK ÉS ELBESZÉLÉSEK

PEKÁR GYULA

ATALANTA CSÓKJA

és egyéb elbeszélések.

Ára füzve 4 K.

MURAI KÁROLY

ELJEGYZÉS MENYASSZONY NÉLKÜL

és egyéb elbeszélések.

Ára füzve 4 K.

PIERRE LOTI

AZ ÉBREDŐK

REGÉNY

Forditotta dr. König György

Két kötet. Ára füzve 4 K 50 f.

Kaphatók:

LAMPEL R. könyvkereskedése

(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál

Budapesten, VI. ker., Andrássy-ut 21. sz.

és minden könyvkereskedésben.

HA FÁJ A FEJE,

ne tétovázzék, hanem használjon azonnal

24 pasztillát tartalmazó doboz 1 kor. 20 fill.

Beretvás-féle MIGRAIN-Pasztillát

mely 5 percz alatt mindenféle természetü ideges fejfájást, még ha krónikus is, megszüntet. Felülmul minden eddig ismert szert. Hatása bámulatos, még a leghevesebb fejfájásnál is. 12290

Minden gyógyszertárban és drogériában kapható.

Főraktár: **Beretvás Tamás** gyógyszerésznél **Kispest, Rákóczi-utcza 6.**

Ingyen postai szállitás 3 doboz rendelésnél.

Szépitő Kúrát

végezhet mindenki odahaza, ha egy dr. Jutassy-féle szépitő készletet beszerez.

Bőrszépitő készlet a normális, ép, tiszta arcbőr szépségének ápolására és megőrzésére; száraz, sömörös, durva, hámló, feszülő, viszkető, hervadó bőrre; ráncok és libabőr ellen.

Bőrgyógyitó készlet fényes, zsiros, pórusos, atkás (mitesszeres), pattanásos (vimmerlis), eres, vörös arc, vörös orr, vörös kéz, fagyási foltok és izzadás ellen.

Bőrtisztitó készlet. Elsárgult, lebarnult napsütött arcok fehéritésére, szeplő és májfolt ellen.

Hámlasztó készlet. Lencsefoltok, tág pórusok, pattanás-nyomok, rózsapattanás (rosacea) bőrkeményedés, borvirág, himlőhely és sebhely ellen.

Haj-gyógyitókészlet hajkorpa, hajhullás ell. s kopaszod. megakadályozására.

Ezen készletek fel vannak szerelve a megfelelő szappannal, szükséges kozmetikai eszközzel és szerekkel, melyeknek biztos hatását 1892 óta ezer és ezer arcon tapasztaltuk s a melyeknek ártalmatlanságáról az intézet főorvosa: **dr. Jutassy József kozmetikus börgyógyász, egészségtanár** kezeskedik, kinek receptjei szerint a szerek készülnek. A kimeritő használati utasitás alapján mindenki sikerrel kezelheti önmagát azon szépséghibája ellen, melynek megfelelő készletet beszerez. Jutassy dr. «**Szépségápolás**» c. könyve minden készlethez mellékelve van.

Minden egyes készlet ára 5 korona.

Készíti és elárusitja személyesen vagy posta utján a

Kozmetikai Gyógyintézet

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 4. sz. I. em.

Kapható vagy megrendelhető az intézeten kivül minden gyógyszertárban. — Főraktár: **Török József gyógyszertára** 12403 **Budapest, VI., Király-utca 12. szám.** 12402

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND ÖSSZES MŰVEI

Közrebocsátja GYULAI PÁL

Most jelent meg a XII. kötet:

Forradalom után

*

Még egy szó a forradalom után

Ára füzve — — 5 kor. 40 fillér,
vászonkötésben 7 « 80 «

Kapható: **Lampel R.** könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál Budapesten, VI. ker., Andrássy-út 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Széljáték-harmonika

Ujdonság! Fölséges zene!

E hangszer kerti házikókra, rudakra, fákra, lakóházakra stb. lesz alkalmazva és ennek hangjai és akkordjai már a legcsekélyebb szélnél is valóságos és kellemes műélvezetet nyujtanak. A széljátékharmonika 28 cm. hosszu és kerül darabonként **csak 3 koronába.** Szétküldés utánvét mellett a cs. és kir. udvari szállitó által **KONRAD JÁNOS, szállitóháza, Brüx 1346** (Böhmen.) — Tessék gazdagon illusztrált több mint 3000 képet tartalmazó árjegyzéket kérni ingyen és bérmentesen. 12076

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.

PETROL NERUDA kitünő hajviz

1 üveg ára 1 korona 50 fillér.

JBOLYAILLATOS

MANDULA KORPA

ARC ÁPOLÁSRA

LEGJOBBAN BEVÁLT SZER

MOTSCH A. és Tsa, BÉCS

X/3 QUELLENG. 116 sz. és I. WOLLZEILE 9 sz.

Görög és latin * * * * * remekirók.

Kiadja a M. TUD. AKADÉMIA classica-philologiai bizottsága.

A gyüjtemény legújabb kötete:

PLATON SOPHISTÁJA.

(Görögül és magyarul).

Forditotta, bevezetéssel, jegyzetekkel és philosophiai műszótárral ellátta

SIMON JÓZSEF SÁNDOR.

Ára 3 kor. 50 fill.

Kapható: **Lampel R.** könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál Budapesten, VI. ker., Andrássy-út 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

David Károly és Fia

doboz-, papiráru- és szabad. fémkapocsgyára

Budapesten, I., Mészáros-utcza 58.

Telefon sz.: 41-48. Sürgönyczim: Cartonage. Gőzerőre berendezve.

A magyar kir. dohányjövedék szállitója.

Napi gyártás 150,000 doboz.

FORSTNER Quillaja-Panama Szinszappan szenzácziós uj magyar találmány, mely 30 % (Quillaja) Panama-gyökér-kivonatot tartalmaz. Szines ruhát hideg, meleg vagy langyos vizben azonnal ki lehet mosni a nélkül, hogy szinét vesztené. Az uj olcsó és jó Forstner Quillaja Panama Szinszappan nagy megtakaritás minden háztartásra nézve. Darabja 20 és 40 fillér. Kapható mindez füszerkereskedésben és drogeriában. Egyedüli főraktár: Telefon 14—27.

TIRGRAM-TÁRSASÁG, Budapest, IV., Károly-utcza 1. sz.

Ajánljuk megtekintés végett a

KALAPÁRUHÁZ

Old American, Budapest, Belváros, **Egyetem-utcza 7.** 5-6-7-8 koronás elsőrendü **tavaszi kalap** különlegességeit. *Tavaszi divatlap bérmentve küldetik.*

—BRÁZAY— SÓSBORSZESZ-SZAPPAN

Minden szép lánynak és asszonynak

tudnia kell, hogy nincsen párja a **Brázay Sósborszesz-szappannak,** mely elsőrendü kozmetikai szer, a bőrt puhitja, az arcznak üde, egészséges szint ad. A kiütéses, májfoltos, szeplős arczbőrt és a bőrnyilásokba lerakódott piszok- és festőanyagtól megtisztitja, a kezet puhává, fehérré és bársonyfinommá teszi. Igy nélkülözhetetlen ugy a hölgyek toalett-asztalán, mint a gyermekszobákban és minden mosdó-asztalon.

Kapható illatszerészeknél, gyógytárakban, drogeriákban, ugyszintén minden finomabb üzletben. 12613

Alsótátrafüred gyógyfürdő.

Villamos világitás az egész telepen. Villamos vasut az Ózikéig. Lápfürdők. Szénsavasfürdők. Vizgyógyintézet. Belégzés. Lakásmegrendelést, tudakozódást kér

Horti Valér igazg. Alsótátrafüreden.

Körülbelül 100.000 drb. használatban. 5 évi jótállás. 8 napi próbára.

31. sz. **borotva.** Legfinomabb solingeni ezüstaczél **1/2 homorura** köszörülve ábrándhüvelylyel, ábra szerint, tokban **K 2.50.** 32. sz. Ugyanaz, de **3/4 homoru K 3.—**. 33. sz. Ugyanaz, de **1/1 homoru K 3.80.** 8700. sz. Fekete sima hüvelylyel **1/4 homoru K 1.50. Borotválókészlet** fényezett faszekrényben tükörrel, zárható, tartalmaz borotvát, fenőszijat, ecsetet, tálat és szappant **K 4.20, 5.—**, biztositó védőfésüvel 60 fillérrel drágább. **Nincs koczkázat! Ha nem tetszik, pénz vissza.** Szétküldését eszközli utánvét mellett a világhirü szállitó czég

Konrad János, cs. és kir. udvari szállito **Brüx, 1115. sz.** (Csehorsz.)

Főárjegyzék 3000 ábrával kivánatra ingyen és bérmentve.

A már 55 év óta dicséretreméltólag ismert, s a 71012. sz. Bm. leirat követelményeinek teljesen megfelelő

UJ-VUKOVÁRI

arctisztitó kenőcs szeplö, himlöhely, sömör, májfoltok, fakadékok, forrósági pörsenések, orrvörösségek és minden egyéb arcvirágzások ellen, valamint az

uj-vukovári

bőrszépitő szappan mely az arckenőcscsel a használati utasitás szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek is viruló és fiatal kinézést kölcsönöz.

Egy nagy tégely ára **1** kor. **60** fill., kisebb **1** kor., szappan **1** kor. — Utánzásoktól óvakodjunk! Csak **Krajcsovics** által **Vukováron** készitett kenőcs valódi. Minden tégelyen **Krajcsovics**, a készitő arcképe látható. 12265

Főraktár: Budapest, Király-u. 12. és Andrássy-út 26., TOROK JOZSEF gyógyszertára.

Budapesti Takarékpénztári és Országos Zálogkölcsön R.-T.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5 sz. a. (saját házában).

Befizetett részvénytőke: 10 millió korona. Elfogad betéteket, leszámitol váltókat és előleget nyujt értékpapirokra.

M. kir. szab. oszt.-sorsjáték főelárusitó helye: VI., Andrássy-ut 5. Kézizálog-üzletei: *IV, Károly-körut 18., IV., Ferencziek tere 4. (Irányi-utcza sarok)., VII., Király-utcza 57., VIII., József-körut 2., VIII., Üllői-ut* 11982

Az ethikai megismerés természete.

Irta PAULER ÁKOS.

Franklin-Társulat

1907.

Ára 4 korona.

A «Magyar Filozófiai Társaság Közleményei»-nek szakbirálója így ír e műről nevezett folyóirat XXV. füzetében:

«Pauler Ákos könyve igen éles dialektikával, a meggyőződés teljes erejével, világosan (a mi filozófiai műveinknél nagy ritkaság) szép magyarsággal, nagy szakismerettel irt oly tudományos munka, mely filozófiai irodalmunk legkiválóbb művei között foglal helyet. A midőn érdekes és értékes művét közönségünk figyelmébe melegen ajánljuk, szives örömest kivánjuk, hogy az erkölcsről való nemes, magasztos ideái nemzetünk köztudatába minél nagyobb mértékben átmenjenek, hogy, a mint utolsó sorában szerző maga mondja: *az emberiség szabadon emelkedhessék az ideálok napsugaras, örök honába.*»

KNUTH KÁROLY

mérnök és gyáros 11920

Cs. és kir. fensége József főherczeg udv. szallitója.

Gyár és iroda:

Budapest, VII. ker., Garay-utcza 10.

Központi viz- és gőzfűtések, légszesz- és vizvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyuk, vizerőművi emelőgépek stb.

Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készittetnek.

Előkelő hölgyeink sohasem látogatnak szinházat, hangversenyt vagy nyilvános helyet, a nélkül, hogy előbb ne gondoskodtak volna az arczbőr szépségének oly nagyon ártalmas külső behatások távoltartásáról. Elismert tény, hogy előkelő hölgyeink és művésznőink legkedveltebb toalettczikke a szabadalmazott **Kriegner-féle Crême de Marguerite**

Az elismerő-levelek egész tömege igazolja, hogy használata mellett az arczbőr zsiros tapintata megszünik, nem fényes, a nap, levegő, szél és hideg nem tehetnek benne kárt. Az arcz üde, bársonypuhaságu lesz tőle bőrhámlás, kiütés, májfolt, bőratka, szeplő nem éktelenkedik rajta. — A KRIEGNER-féle **Crême de Marguerite** a legideálisabb szépitőszer és a mellett teljesen ártalmatlan, miről alábbi hivatalos bizonyitv. tanuskodik: M. kir. áll. vegykisérl. állomás Bpest.

Hivatalos bizonyitvány. A budapesti m. kir. vegykisérleti állomás részéről ezennel hivatalosan bizonyittatik, hogy a Kriegner György gyógyszertára által gyártott **Crême de Marguerite** arczkenőcs fémalkatrészeket, festékanyagot vagy egyáltalában a szervezetre ártalmas hatásu anyagot nem tartalmaz.

Liebermann dr., a m. k. áll. vegykisérl. állomás vezetője.

A **Kriegner-féle Crême de Marguerite** kizárólag a **KORONA-gyógyszertárban** kapható. 12615

Budapest, Kálvin-tér Baross-utcza sarok.

Egy tégely ára 4 korona. Postai szétküldés naponta.

Sporteszköz, háló- és kötélgyártó ipartelep.

Alapittatott 1878. Telefon 15—56.

Tennis- és tornaterek

teljes berendezése.

Támlászék, függágy, turistazsák, lóháló, tekejáték, kerti butor, ponyva, zsák és zsineg legolcsóbb beszerzési forrása:

SefferAntal

Budapest, Károly-utcza, boltsz. 12.

Központi városház épület.

Képes árjegyzék kivánatra ingyen.

A legnagyobb hatalom.

Mi a legnagyobb hatalom a föld kerekségén? **A női szépség.** A történelem bizonyitja, hogy a női szépség trónokat emelt, trónokat döntött romba. A közmondás is azt tartja, «Férfi sorsa a nő». Ápoljuk, gondozzuk szépségünket a legtisztább, legártalmatlanabb és teljes sikert biztositó pipere-boraxal, melynek gyártója **Rogátsy Kálmán** droguista (Budapest, Rákóczy-ut 10) s mely minden gyógytárban, drogueriában és füszerkereskedésben kapható. 12550

HALL-fürdő. Felső-Ausztria.

Elsőrangu jodbromfürdő. Európa legrégibb és leggyógyhatásosabb jodforrása. — Felvilágositással és prospektussal szolgál a *Fürdőgondnokság.*

AZ ASZTALOSOK SZÖVETKEZETI BUTORCSARNOKA.

A budapesti asztalos-ipartestület védnöksége alatt álló **BUTORCSARNOK** és Hitelszövetkezet, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja, fölhivja a nagyérdemü butorvásárló közönség figyelmét a VIII., József-körút 28. sz., Bérkocsis-utca sarok, valamint IV., Belváros, Ferenciek-tere 1. alatti királyi bérpalotában dusan fölszerelt modern és stilszerü lakberendezéseinek megtekintésére, a melyek jutányos áron jótállás mellett adatnak el. A Butorcsarnok szövetkezet részére kizárólag csak budapesti képesitett asztalos- és kárpitosmesterek dolgoznak, Budapest környékén készitett, vagy bécsi silány áruk eladásával nem foglalkozik. Megrendeléshez tervezetet és költségvetést kivánatra készitünk. 12817 Minden egyes butordarab bizottság által fölülbirálva

PÖSTYÉN FÜRDŐ
CSÚZ, KÖSZVÉNY, ISCHIAS, IZZADMÁNYOK ELLEN
Az 1907. évben 12,000 beteg lelt gyógyulást e csodás gyógyerejü forrásoknál. 60 fok C. radiumtartalmu iszapfürdők. Az utolsó évben 5 millió értékü befektetések létesültek. Szállodák, pensiók, fürdők. Prosp. felvil. nyujt a Fürdőigazgatóság

SZOBRÁNCZ GYÓGYFÜRDŐ Ungmegyében.
Glaubersós, hideg, kénes, sós viz. Gyomor- és májbetegek magyar Karlsbadja.
Fürdőidény: május 15-től szeptember 15-ig. Előidény: május 15-től junius 1-ig. Utóidény: szeptember 1-től szeptember 15-ig. 30% árengedménynyel a lakásoknál.
Ez a maga nemében páratlan gyógyviz, mint ivógyógymód biztos segélyt nyujt gyomor- és bélbajoknál s alhasi pangásoknál, makacs székrekedéseknél enyhén, oldólag hat, májbajoknál, epehomok és epekövekre oldólag hat. Vértódulásoknál, szédülések, hüdések, gutaütési rohamoknál vérelvonólag, felszivólag hat, csúzos és köszvényes bántalmaknál e kór okozta erjési termékekre, elrakódásokra az izületekben, azok oldására és kiküszöbölésére hat. Kövérség, szivelhájasodás ellen, czukorbetegségeknél, vesebajosoknál ugy a czukor-, mint a fehérjekiválást gyorsan és kedvezően befolyasolja.
Mint fürdő különféle izzadmányokat, daganatokat, izületi és csontbántalmakat, csontszút kedvezően oszlatja. Görvélykóros daganatok, fekélyek ellen, méh és méh közötti izzadmányok, hashártya izzadmányok felszivódását elősegiti, a legkülönfélébb makacs idült bőrbetegségek ellen bámulatos gyorsan hat.
Vasuti állomás: az Alföldről és Pest felől jövőknek Ungvár, a felvidék és illetve Kassa felől jövőknek Nagy-Mihály, honnan kényelmes bérkocsikon 1 és ½ óra alatt elérhető.
A viz otthon is sikerrel használható. Ára: egy nagy láda 40 üveggel 20 kor., kis láda 20 üveggel 11 kor. A viz a vasuton szállitási kedvezményben részesül.
Megrendelések és tudakozódások: «Szobráncz gyógyfürdő igazgatóságának Szobráncz gyógyfürdő» czimzendők. Posta- és távirda-állomás helyben. A fürdő igazgató-orvosa: Dr. Russay Gábor Lajos. A fürdő igazgatósága.

ÉKSZEREK, EZÜSTNEMÜEK, gyári áron egyházi szerek, órák, angol francia és china-ezüst disztárgyak, a *legujabb angol rendszer szerint* beszerezhetők részletfizetésre Sárga János ékszergyárostól Kolozsvárt.
Képes nagy árjegyzék ingyen.

Egy gyermek mossa vele az előbbihez képest ⅓ idő alatt *a ruhát hófehérré.*
Minden gépet próbára 55 koronától feljebb.
:: Képviselők kerestetnek. ::
Bizonyitványok, prospektusok ingyen. 12607
TITANIA-müvek, Wels 179 O.-Oesterr.

SERAIL-ARCZKENŐCS,

az arczot tisztitja, fehériti és bársonypuhává teszi. Egy tégely ára 1 kor. 40 fill., kis tégely ára 70 fill. Serail-szappan, Epe-szappan kitünő toilett szappanok a kenőcs használatához. Serail-crême nappali használatra, Serail-puder kiváló finom arczpor három szinben, fehér rózsaszin és crême. Egy doboz ára 1 kor.
Késziti ROZSNYAY MATYAS gyógyszertára, Aradon, Szabadság-tér. 12294

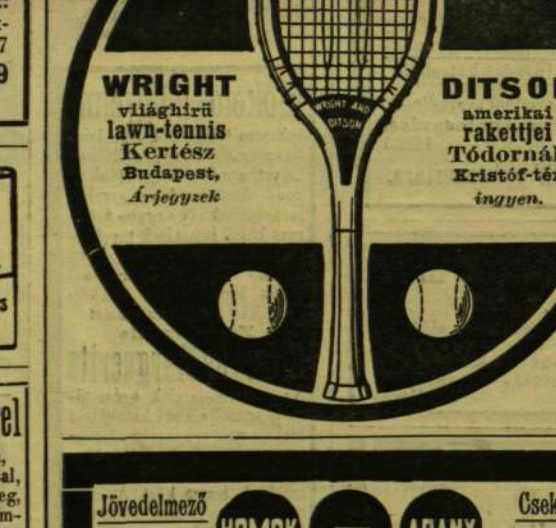

MATTONI'FÉLE GIESSHÜBLER természetes égvényes SAVANYÚVIZ.

Uj zseb-messzelátó kompaszszal és tükörrel

összecsaphatásra, nagy messzelátással, egyuttal nagyitóüveg, gyujtóüveg és szemtükör gyanánt használható, kényelmesen zsebben hordható, darabonként csak K 1.50, 3 db K 4.—. Ha nem tetszik, pénz vissza. — Szétküldés előrefizetés vagy utánvétel mellett. — Cs. és kir. udvari szállitó
Konrad János szállitóháza Brüx 1268. sz. (Csehorsz.)
Ingyen és bérmentve küldöm kivánatra mindenkinek főárjegyzékemet 3000 képpel.

Jövedelmező mellékipar. HOMOK — ARANY Csekély befektetés.
ha czementtel lesz keverve és kézi vagy erőüzemre berendezett gépeinkkel elismert elsőrendü betonfalazótéglák, czementfödélcserepek, fali és padlólapok, vályuk, csövek stb. gyártásra fel lesz dolgozva. A gyártás egyszerüségénél fogva mindenütt üzhető hol homok, kavics, vagy salak stb. áll rendelkezésre. Ajánljuk üzemünket megtekinteni. Gépek különböző árakban. — 66. számu jegyzék ingyen.
Levelezés magyar nyelven.
Leipziger Cementindustrie Dr. Gaspary & Co. Markranstädt bei Leipzig. 12771
Különlegességi gépgyár homok értékesitésére.

Előpatak gyógyfürdő
kiválóan jó eredménynyel használható a gyomor, vese, hólyag és a méh hurutos bántalmainál, máj- és lépbajoknál, köszvény és csúznál, altesti pangásoknál, valamint bármely az idegesség alapján fejlődő betegségénél. A nagyhirü előpataki gyógyvizek orvosi javaslat szerinti ivással összekötve a megfelelő és itt feltalálható kisegitő gyógyeszközökkel (meleg és hidegfürdők, vizgyógyintézeti kezelés, massage, svédtorna, diätikus étrend) rendkivül kedvező eredményt mutat fel. Fürdő-idény: május 15-től szeptember 15-ig. Vasuti állomás: Földvár és Sepsiszentgyörgy, honnan állandó olcsó kocsiközlekedés van. Lakás, ellátás olcsó és választékos. Az elő- és utóidényben (május 15-től junius 15-ig és aug. 20-tól szept. 15-ig) a gyógy- és zenedijnak fele fizetendő, lakások 50%-al és ellátás is sokkal olcsóbb. Az előpataki ásványviz, mely a szénsavdus, égvényes vasas vizek között első helyet foglal el, mint gyógyeszköz, háznál is használható és üditő, kellemes ital tisztán vagy borral vegyitve, nagy kedveltségnek örvend. Itthon és a külföldön évenkint egy millió palaczknál több kerül forgalomba. Szétküldési hely Előpatak, de kapható a legtöbb városban és nagyobb kereskedésben.
Prospektust kivánatra ingyen küld az igazgatóság. 12192

Ha őszül a haja ne használjon mást, mint a „STELLA"-HAJVIZET, mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételü szer, mely a haj eredeti szinét adja vissza. Üvegje 2 K. ZOLTÁN BELA gyógyszertárában, Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétatér-utcza sarkán. 12445

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

Franklin-Társulat nyomdája Budapest, IV., Egyetem-utcza 4. szám.

20. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. | FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, MÁJUS 17.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5. *Kiadóhivatal:* IV. Egyetem-utcza 4.
Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A «*Világkronikás*»-val negyedévenként 80 fillérrel több.
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

DUKA TIVADAR.

1825—1908.

AZOK KÖZÖTT a magyarok között, a kik a szabadságharcz után külföldre kerültek s ott életpályát találva, végig maradtak, bizonyára a leginkább tiszteletreméltók egyike *Duka* Tivadar. Neki sikerült megoldania a legnehezebb feladatok egyikét: két hazának tudott egyszerre szolgálni becsülettel és eredménynyel, a nélkül, hogy vétett volna az akármelyik iránt tartozó hüség ellen. Magyarnak született, harczolt is a hazáért, de Anglia adott neki férfikorában életpályát, kenyeret, előkelő társadalmi állást. Ezt ő azzal hálálta meg, hogy egy életen át fáradhatatlanúl azon dolgozott, hogy a két nemzet közötti kapcsolatokat erősítgesse.

Mint sárosi nemes család fia, Eperjesen tanúlt, ügyvédi diplomát szerzett s megyei szolgálatba lépett. A szabadságharcz azonban őt is harczba szólította, nemzetőr lett. A schwechati csata után tiszti rangot nyert és Görgey mellé került, mint segédtiszt. Ettől fogva részt vett a fővezér oldalán minden nevezetesebb hadműveletben; különösen Budavár ostrománál tüntette ki magát s kapitányi rangig vitte. Világos után orosz fogságba került, hamarosan kiszabadúlt ugyan, de betegen, úgy hogy Graefenbergbe kellett mennie gyógyulni.

Mint akkor annyi másnak, új pályát kellett választania. Természete, temperamentuma nem engedte, hogy az emigránsok nagy részének példájára, foglalkozásszerü forradalmár legyen, fiatal is volt, ambiczió is élt benne, elhatározta tehát, hogy — jogi tanúlmányainak nem sok hasznát vevén külföldön, — orvos lesz. A londoni Szent György-kórház orvosi iskolájában elvégezte a hároméves tanfolyamot, s elnyerve a diplomát, angol szolgálatba lépett. Indiába küldték ezredorvosnak. A Ganges partján, Mongirban volt állomáshelye.

Feleséget is vitt oda magával s itt született három gyermeke, két fiú és egy leány, a ki azonban kis korában meghalt.

Nagyon jellemzi Duka egyéniségét, hogy ott, messze Indiában, mivel igyekezett magyar nemzetének szolgálatokat tenni. Czikkeket irt hazai lapokba India földjéről s népéről; ekkor került össze a «Vasárnapi Ujság»-gal is, melynek lelkes híve és munkatársa maradt mind haláláig. Megtanúlt perzsáúl, hogy tanúlmányozhassa a perzsa-magyar nyelvi kapcsokat. Aztán, a mi mindennél fontosabb, *Kőrösi Csoma* Sándor kultuszának szentelte fáradozását. Akkor még élt a hősi jellemű magyar kutató emlékezete azokon a helyeken, a hol járt és munkálkodott. Duka Tivadar összegyűjtötte a rá vonatkozó adatokat: szájhagyományokból, hivatalos adatokból. Nála nélkül soha meg nem ismerhettük volna Kőrösi Csoma pályáját és munkásságának tartalmát oly részletesen és megbízhatóan, mint ma ismerjük. Duka Tivadar Kőrösi Csoma Sándorról szóló munkája 1885-ben jelent meg egyszerre angolul és magyarul s nagy hatása volt az angol tudós világ a magyar kutató iránti kegyeletének ápolásában. Ma is legfontosabb forrásműve Kőrösi Csoma életének és munkásságának.

Ettől fogva Duka fő-feladatának ismerte a magyar és angol kultura közötti rokonszenves kapcsok fentartását. Idehaza az angolok iránti rokonszenvet igyekezett ápolni, Angliában, új hazájában pedig mindent megtett nemzetünk érdekében. Mint buzgó protestáns, az angol és magyar protestáns egyházak közti összeköttetést ápolta híven, s igazgatósági tagja lévén az angol biblia-társulatnak, a magyar biblia ügyében többet tett, mint bárki más. Mikor 1890-ben Gönczön szobrot emeltek Károli Gáspárnak, az angol biblia-társulat megbízásából eljött ő is a leleplezésre s szép emlékbeszédet mondott Károliról. Politikába nem igen ártotta bele magát, csak a boer háború idejében irt a magyar lapokba néhány czikket, melyeket később röpiratban is kiadott. Ezekben arról igyekezett a magyar közvéleményt meggyőzni, hogy az az angolellenes hangulat, mely akkor mindenfelé általános volt, nem jogosult. Ezzel az új hazája, Anglia iránti hálakötelességét akarta leróni. Gyakrabban hazalátogatott egyházi ünnepekre, az Akadémia ünnepeire (1863 óta tagja volt az Akadémiának) s ilyenkor láthatta, mily tiszteletet szerzett magának önzetlen, hazafias munkásságával.

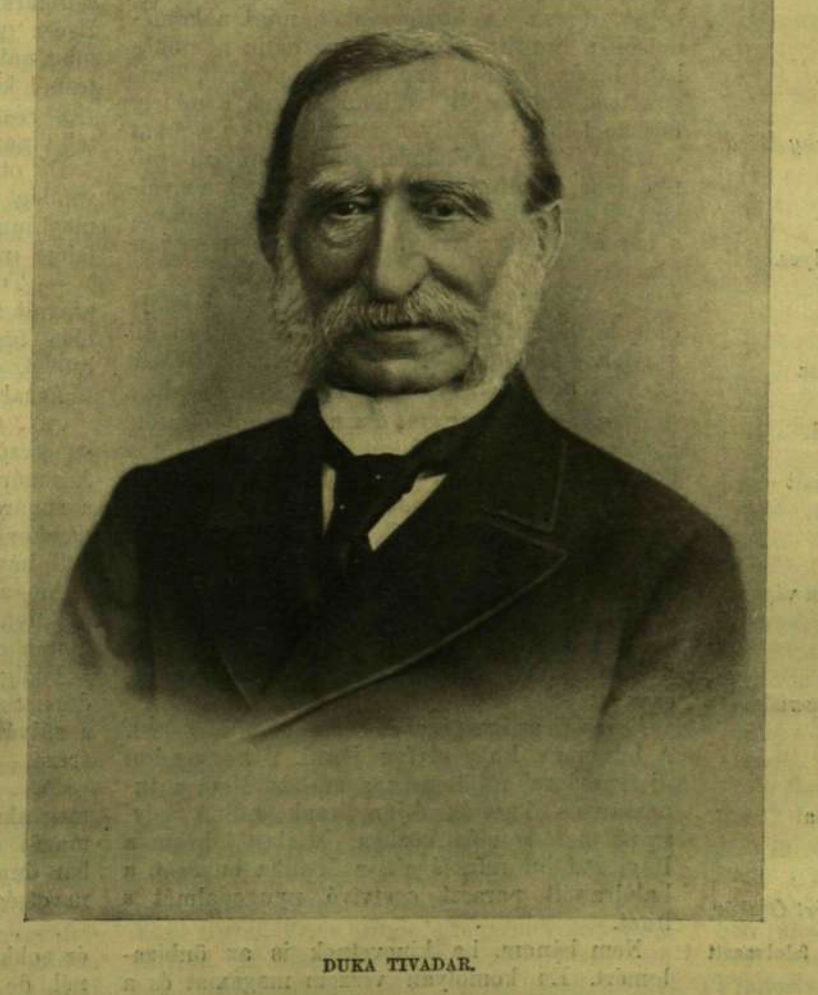

DUKA TIVADAR.

1877-ben ezredesi ranggal nyugalomba lépett s családjával Londonban telepedett meg, teljesen a tudományos és kulturális munkának szentelve magát. Öröme lehetett családjában: nejével, az